

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Gdańsk, dnia 30 grudnia 2015 r.

Poz. 4597

UCHWAŁA NR XIII/89/15 RADY MIEJSKIEJ W PELPLINIE

z dnia 22 października 2015 r.

w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Pelplin na lata 2015-2018

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594, 1318, z 2014 r. poz. 379, 1072) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.) po uzyskaniu pozytywnej opinii Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 20 listopada 2014 r., Rada Miejska w Pelplinie uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji „Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Pelplin na lata 2015-2018” stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Pelplin.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Pelplinie

Mirosław Chyla

Załącznik do Uchwały Nr XIII/89/15
Rady Miejskiej w Pelplinie
z dnia 22 października 2015 r.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINA PELPLIN
NA LATA 2015- 2018**

- I.** Wprowadzenie;
- II.** Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami;
- III.** Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce;
- IV.** Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa narodowego; 1.Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami:

A/ Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017:

B/Narodowa Strategia Kultury na lata 2004-2013 oraz Uzupełnienie Narodowej Strategii Kultury na lata 2004-2020;

C/Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa narodowego”

D/Strategia Rozwoju Kraju do roku 2020;

2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu:

A/Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego do roku 2020; B/ Wojewódzki program opieki nad zabytkami na lata 2011-2014;

C/Plan zagospodarowania przestrzennego Województwa Pomorskiego; D/Regionalny program operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020.

V. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego na poziomie Gminy miejsko-wiejskiej Pelplin;

V. Relacje GPONZ z dokumentami wykonanymi na poziomie gmin (analiza dokumentów programowych gminy):

A/Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego;

B/Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy miejsko-wiejskiej Pelplin;

C/Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Pelplin.

V. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy:

A/ Zarys historii obszaru gminy; B/Krajobraz kulturowy; C/Zabytki nieruchome; D/Zabytki archeologiczne;

E/Zabytki w zbiorach muzealnych i in.; F/Dziedzictwo niematerialne.

V. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony; V.4.Zabytki w Gminnej ewidencji zabytków;

V. 5.Zabytki o najwyższym znaczeniu dla Gminy;

VI. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego. Analiza szans i zagrożeń.

VII. Założenia programowe: VII.1.Priorytety GPONZ;

VII. 2.Kierunki działań Programu opieki nad zabytkami;

VII. 3 Zadania Programu;

VIII. Instrumentarium realizacji Programu;

IX. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami;

X. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami;

XI. Realizacja i finansowanie przez Gminę zadań z zakresu ochrony zabytków.

I. Wprowadzenie

Podstawowym celem opracowania programu opieki nad zabytkami jest określenie zasadniczych kierunków działań oraz kluczowych zadań, jakie winny być realizowane w celu poprawy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego Gminy miejsko-wiejskiej Pelplin dla zachowania śladów przeszłości.

Zachowanie, ochrona i konserwacja zabytków to jeden z najważniejszych interesów publicznych - prawidłowe zachowanie dóbr kultury i dziedzictwa narodowego ma ogromny wpływ na kształtowanie się tożsamości lokalnej.

Obowiązek opracowania programu wynika z art. 87 ust. 1 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i ma na celu poprawę stanu zachowanych zasobów kulturowych przez właściwe eksponowanie walorów krajobrazu kulturowego, wykorzystanie w celach edukacyjnych i wychowawczych, rozwój turystyki, a także cele społeczne i gospodarcze. Program opieki nad zabytkami Gminy Pelplin jest dokumentem pomocniczym i uzupełniającym, nie ma on charakteru aktu prawnego. Program opieki nad zabytkami jest elementem samorządowej polityki strategicznej służącym podejmowaniu działań w celu poprawy stanu zasobów dziedzictwa kulturowego na terenie gminy.

Program opieki nad zabytkami wymaga cyklicznej aktualizacji z uwagi na zmieniające się przepisy prawa oraz zmieniające się uwarunkowania gospodarcze i kulturowe a także zmieniający się stan zasobów dziedzictwa kulturowego.

Ilektroć w opracowaniu mowa jest o:

- **ustawie** –rozumie się przez to ustawę z dn. 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz.1568 z późn. zm.),
- **programie** –rozumie się przez to „Program opieki nad zabytkami Gminy Pelplin na lata 2015 - 2018”
- **gminie** –rozumie się przez to Gminę miejsko-wiejską Pelplin;
- **ewidencji** –rozumie się Gminną ewidencję zabytków Gminy Pelplin, prowadzoną w formie papierowej i elektronicznej;
- **zabytku** –rozumie się nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- **zabytku nieruchomym** -rozumie się w szczególności: krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości bądź instytucji (art.6 ust. 1 pkt 1 ustawy);
- **zabytku ruchomym** –rozumie się w szczególności: dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne oraz przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji (art.6 ust. 1 pkt 2 ustawy);
- **zabytku archeologicznym** -rozumie się w szczególności: pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej (art. 6 pkt 3 ustawy); **krajobraz kulturowy** to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze (art.3 pkt 14 ustawy);

Ochronie podlegać mogą **nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne** nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej (art.6 ust.2 ustawy).

II. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami:

Podstawą prawną opracowania Programu opieki nad zabytkami jest Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162 poz.1568 z późn.zm.).

Program opieki nad zabytkami dla Gminy Pelplin opracowano również na podstawie:

- Ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2001r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.);
- Gminnego programu opieki nad zabytkami –poradnik metodyczny. Praca zespołowa. Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków Warszawa 2008r. ;
- Rejestru i ewidencji zabytków nieruchomości Województwa pomorskiego;
- Rejestru i ewidencji stanowisk archeologicznych Województwa pomorskiego;
- Wykazu Gminnych Ewidencji Województwa pomorskiego oraz aktów wspólnotowych:
- rozporządzenie Rady (WE) nr 1164/1994 z dnia 16 maja 1994 r. dotyczące ustanowienia Funduszu Spójności;
- rozporządzenie Rady (WE) nr 1260/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. ustanawiające ogólne przepisy w sprawie funduszy strukturalnych;
- rozporządzenie (WE) nr 1783/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lipca 1999 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego;
- rozporządzenie (WE) nr 1784/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lipca 1999 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego;
- projekty Rozporządzeń (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady wprowadzające ogólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności w nowej perspektywie finansowej UE.”

III. Uwarunkowania formalno- prawne.

Podstawowym aktem prawnym regulującym przepisy prawa dotyczące ochrony dziedzictwa narodowego jest Konstytucja Rzeczypospolitej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

Zgodnie z art. 5, art. 6 i art. 86 Ustawy zasadniczej ochrona zabytków jest obowiązkiem państwa i każdego obywatela.

Jednym z głównych aktów prawa regulującym szczegółowo zasady ochrony i opieki nad zabytkami jest Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.).

Ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań władczych (decyzje administracyjne) mających na celu trwałe zachowanie zabytku, kontrolę stanu zachowania, zapobieganie zagrożeniom, a także uwzględnienie zadań ochronnych i w zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkami ma charakter zindywidualizowany, odpowiedzialnym za jej realizację jest właściciel, posiadacz obiektu zabytkowego (art.5 ustawy). Powinien on zachować zabytek w jak najlepszym stanie, a także umożliwić dokonanie badań naukowych i konserwatorskich.

Ustawa o samorządzie gminnym określając zadania własne gminy, wymienia również te, które bezpośrednio lub pośrednio odnoszą się do ochrony zabytków. Należą do nich sprawy:

- ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska oraz gospodarki wodnej,
- gminnych dróg, ulic, placów oraz organizacji ruchu drogowego,
- kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- kultury fizycznej i turystyki, zieleni i zadrzewienia,
- cmentarzy gminnych,
- utrzymania gminnych obiektów, urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych,

- promocji gminy.

Według art.71.ust. 2.Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w przypadku gdy tytuł prawny do zabytku posiada jednostka samorządu terytorialnego, sprawowanie opieki nad zabytkami, określonej w art. 5 ustawy, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, jest zadaniem własnym tej jednostki. Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest również ustawowym zadaniem samorządów, o czym stanowi: Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. Nr 142 poz. 1591 z 2001 r. z późn. zm.

Zgodnie z art. 7, ust. 1 pkt 9 Ustawy o samorządzie gminnym zadaniem własnym gminy jest

„zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty (...). W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...)kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.

Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego,

decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej. Przepisy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad nimi zostały ujęte w wielu aktach prawnych, m.in. w:

- Ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. -Prawo budowlane (tekst jednolity Dz. U. z 2006 r. Nr 156 poz. 1118 z późn. zm.),
- Ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80,poz. 717 z późn. zm.),
- Ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.),
- Ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz. U. z 2010 r. Nr 102,poz. 651),
- Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.),
- Ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880 z późn. zm.),
- Ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity: Dz. U. z 2001 Nr 13, poz. 123 z późn. zm.).

IV. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA NARODOWEGO;

1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określa:

A/ Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017:

„Ujednolicenie polityki konserwatorskiej - to jeden z celów Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014– 2017. Istotnym rozwiązaniem, porządkującym zagadnienia przedstawione w dokumencie i uwzględnionym na każdym etapie prac, są tematy wiodące, których problematyka została poruszona w co najmniej dwóch obszarach diagnozy oraz dwóch celach szczegółowych.

Są to:

a. podniesienie sprawności i skuteczności działań organów ochrony zabytków, w tym jakości merytorycznej decyzji administracyjnych (szkolenia, standaryzacja działań, itp.),

b. porządkowanie rejestru zabytków oraz stworzenie wiarygodnej metodologicznie diagnozy stanu zachowania zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C),

c. zwiększenie uspołecznienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami; budowanie przez organy ochrony zabytków partnerskich relacji z obywatelami, jak i propagowanie postaw współodpowiedzialności społecznej za zachowanie zabytków (współpraca z mediami, wykorzystywanie mediów elektronicznych, konkursy, itp.),

d. wdrożenie procesów kształtowania postawy krajobrazowej wśród organów ochrony zabytków,

e. zwiększenie zaangażowania samorządów, ze szczególnym uwzględnieniem gmin, w ochronę i opiekę nad zabytkami oraz wzmocnienie zaangażowania społecznego na rzecz ochrony zabytków, w tym propagowanie parków kulturowych (ich stanowienie jest władczą kompetencją rad gmin) jako skutecznej formy ochrony zabytków.

Postulowane zmiany obecnie funkcjonującego systemu organizacyjnego ochrony zabytków w Polsce powinny zmierzać w pierwszym rzędzie do zapewnienia spójnego organizacyjno- finansowego i merytorycznego nadzoru na służbami konserwatorskimi, skupionymi w ręku Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. „

B/ Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004–2013 (Warszawa 2004) wraz z uzupełnieniem Narodowej Strategii Kultury na lata 2004-2020 (Warszawa 2005), która wskazuje główne kierunki narodowej strategii rozwoju kultury, analizę wykorzystania środków

EOG w latach 2004-2006 oraz możliwości finansowania kultury ze środków wspólnotowych na programy operacyjne. **Uzupełnienie Narodowej Strategii Kultury** w latach 2004-2020 przewiduje wprowadzenie Programu Operacyjnego „Dziedzictwo kulturowe”:

„Program realizowany jest w ramach dwóch komplementarnych priorytetów: rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych oraz rozwój kolekcji muzealnych. Podstawowym celem priorytetu 1 jest zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego, kompleksowa rewaloryzacja zabytków, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji, wreszcie zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę.”

oraz

Uzupełnienie Narodowej strategii rozwoju kultury na lata 2004-2020:

„Misją strategii jest:

zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całość historycznego i cywilizacyjnego dorobku polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów.(..)

C/ Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013” i lata późniejsze. Program ten jest zgodny z narodowym planem rozwoju oraz założeniami do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami. Podstawą do sformułowania Narodowego Programu Kultury Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego jest uznanie sfery dziedzictwa narodowego za podstawę rozwoju kultury i upowszechniania kultury, a także za potencjał regionów, służący wzrostowi konkurencyjności regionów dla turystów, inwestorów i mieszkańców.

D/ Strategia Rozwoju Kraju 2020.

(Uchwała Nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r.)

„Rząd przyjął średniookresową Strategię Rozwoju Kraju 2020 r., która określa cele rozwojowe Polski na najbliższe osiem lat. Wskazuje ona najważniejsze zadania państwa (wraz z szacunkami finansowymi), które należy zrealizować, by przyspieszyć rozwój kraju i osiągnąć zakładane cele społeczne i gospodarcze. Przyjęcie przygotowanej przez MRR strategii, potwierdza kluczową rolę resortu jako instytucji odpowiedzialnej za dalekosiężne planowanie strategiczne. Strategia proponuje podejście dwukierunkowe, polegające na jednoczesnym usuwaniu barier i słabości polskiej gospodarki oraz wykorzystaniu jej mocnych stron. Oparta jest na scenariuszu stabilnego rozwoju. Główne zadania w tym obszarze to polepszenie sytuacji finansów publicznych oraz wypracowanie nowych przewag konkurencyjnych polskiej gospodarki, opartych na wiedzy, kapitale intelektualnym, kapitale społecznym i rezultatach cyfryzacji. (..) Wspierana

będzie także specjalizacja regionów oparta na ich zasobach i możliwościach rozwojowych. Powyższe działania powinny być prowadzone z poszanowaniem środowiska naturalnego.”

2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu:

A. STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA:

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO DO ROKU 2020, Załącznik nr 1 do

Uchwały nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2012 roku w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020.

„Strategia jest narzędziem kreowania rozwoju, ukierunkowując dostępne instrumenty finansowe i regulacyjne. (...) Strategia uwzględnia specyfikę uwarunkowań rozwojowych różnych części województwa, wskazując, że nie wszystkie wyzwania rozwojowe mają wszędzie taki sam charakter i ciężar gatunkowy.” W uchwalonym dokumencie znajdują się zapisy celów i kierunki działań uwzględniające zmiany zewnętrznych i wewnętrznych uwarunkowań rozwoju regionu, a także determinanty unijnej i krajowej polityki regionalnej. Strategia wskazuje kierunki strategiczne ochrony zabytków tj. rozwój, promocja i jej zwiększanie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej regionu w oparciu o walory środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego, rewitalizację obszarów miejskich i wiejskich, wzmocnienie tożsamości lokalnej i aktywizację rynku pracy.

„Pomorskie charakteryzuje się unikatowym środowiskiem i walorami krajobrazowymi oraz różnorodnością kulturową, wynikającą z tożsamości regionalnej i lokalnej czerpiącej z dziedzictwa Kaszub, Kociewia, Powiśla, Żuław i innych części regionu oraz tradycji morskich i historycznych, w tym solidarnościowych. Dziedzictwo kulturowe coraz częściej traktowane jest jako istotny czynnik rozwoju lokalnego (sposób na aktywizację gospodarczą, tworzenie nowych miejsc pracy oraz kreowanie pozytywnego wizerunku danego obszaru). Dodatkowo znaczenia zaczynają nabierać regionalne produkty kulinarne i żywność wysokiej jakości. Region posiada także bogatą ofertę turystyczną oraz jedną z największych w kraju baz noclegowych, koncentrującą się głównie w pasie nadmorskim. Województwo oferuje również szerokie możliwości uczestnictwa w kulturze. Liczne inwestycje w obiekty kultury oraz coraz ambitniejsze wydarzenia kulturalne (wystawy, spektakle i festiwale) pozwoliły na stworzenie nowej jakościowo oferty artystycznej rozpoznawalnej w skali krajowej i międzynarodowej. Wpływa to na wielokierunkowy rozwój turystyki czyniąc region jedną z kluczowych destynacji w kraju (3. pozycja pod względem udzielonych noclegów). Niedostateczna jest jednak kompleksowość produktów turystycznych i kulturalnych oraz ich aktywna i spójna promocja. Województwo znajduje się w czołówce polskich regionów pod względem poziomu, warunków i jakości życia. Przekłada się to na zadowolenie z życia i pozytywne postrzeganie przyszłości przez mieszkańców. (...) Województwo dynamicznie się rozwija i staje się jednym z liderów gospodarczych w kraju.

W efekcie wzrasta zamożność regionu i jego mieszkańców. Szybki rozwój rodzi jednak ryzyko pogłębienia polaryzacji rozwoju województwa, a także wysokiej presji na przestrzeń przyrodniczą. Przed władzami publicznymi pojawia się więc wyzwanie związane z potrzebą szczególnej dbałości o zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i efektywnego wykorzystania zasobów naturalnych oraz walorów przyrodniczo-środowiskowych.”

Strategia zakłada racjonalne, efektywne i zrównoważone wykorzystanie unikatowych walorów naturalnych, kulturalnych oraz dziedzictwa kulturowego oraz silną współpracę między podmiotami branży turystycznej i kulturalnej.

„Zobowiązania Samorządu Województwa Pomorskiego

Rozwój regionalnych sieciowych produktów turystycznych obejmujących m.in. małe porty morskie, mariny, szlaki rowerowe i kajakowe oraz śródlądowe drogi wodne, a także unikatowe dziedzictwo regionalne i ofertę kulturalną.”

„Obszary współpracy ponadregionalnej i międzynarodowej

- Wizerunek i marka turystyczna Regionu Morza Bałtyckiego;
- Sieciowe ponadregionalne produkty turystyczne wykorzystujące m.in.:

- międzynarodowe drogi wodne: E-60 (morska), E-70 i E-40, z uwzględnieniem Żuław i Zalewu Wiślanego;
- ponadregionalne szlaki wodne m.in. Brdy, Gwdy, Wdy, Wielkiego Kanału Brdy i Wieprzy;
- szlaki kulturowe: XX w., Cystersów, zamków gotyckich, architektury i dziedzictwa hydrotechnicznego Żuław, Kraina w kratę, latarni morskich, budowli hydrotechnicznych;
- Rezerwat Biosfery Bory Tucholskie, Słowiński Rezerwat Biosfery;
- Europejską Sieć Regionalnego Dziedzictwa Kulinarnego;
- międzynarodowe i międzyregionalne trasy rowerowe.”

B/WOJEWÓDZKI PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO NA LATA 2011-2014 ZAŁĄCZNIK DO UCHWAŁY NR 91/V/11 SEJMIKU WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO Z DNIA 28 LUTEGO 2011 ROKU.

„Wszelkie działania związane z programowaniem ochrony zabytków i opieki nad nimi muszą opierać się na rzetelnym rozpoznaniu chronionych zasobów. Podstawą do dalszych analiz będzie sformułowanie przedmiotu ochrony. Konieczne jest określenie zarówno wielkości regionalnych zasobów dziedzictwa kulturowego, jak i jego walorów. Również rozpoznanie stanu zachowania zabytków, czy struktury ich własności, wpływa zasadniczo na planowanie i późniejsze prowadzenie działań ochronnych. Te parametry pozwalają.in. rozpoznać właścicieli i użytkowników zabytków, którzy powinni stać się partnerami samorządu województwa w działaniach ochronnych i opiekuńczych nad zabytkami. Analizy umożliwią usystematyzowanie obszarów dziedzictwa wymagających interwencji. Pozwoli to na planowanie działań, ratowanie zabytków przed zniknięciem, reagowanie na występujące zagrożenia, skuteczne powstrzymanie degradacji zabytków, a także wykorzystywanie potencjału dziedzictwa.”

C/PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO, 2009

R. , Załącznik do uchwały nr 1004/XXXIX/09 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 26 października 2009 r. ;

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego uwzględnia zapisy strategii Rozwoju województwa i jest z nią spójny.

„Szereg wymogów odnoszących się bezpośrednio do planu zagospodarowania przestrzennego województwa zawartych jest także w innych przepisach prawa, m.in.: dotyczących ochrony wartości przestrzeni (przyrody, zabytków, krajobrazu), gospodarowania zasobami przestrzeni i środowiska (w tym: wodami, lasami, zasobami surowców)nieruchomościami (w tym gruntami rolnymi i leśnymi), kształtowania przestrzeni (zabudowy i zagospodarowania), a także w umowach międzynarodowych i przepisach prawa miejscowego.”

(..)”Województwo pomorskie charakteryzuje się ogromnym zróżnicowaniem zarówno form, jak i intensywności występowania obiektów dziedzictwa kulturowego. Stan ten wynika ze skomplikowanego politycznie procesu dziejowego kształtowania struktury regionu oraz występujących warunków naturalnych, a w związku z tym – dominujących form użytkowania terenu, zasobności mieszkańców i dostępności mniej lub bardziej trwałych materiałów budowlanych: na Kaszubach stanowiących region etnograficzny o wyrazistej tożsamości kulturowej, o słabych glebach i rozdrobnionej strukturze agrarnej, dominowała zabudowa drewniana, która łatwo uległa zniszczeniu zarówno w wyniku stopniowej degradacji budulca, jak i nagłemu działaniu żywiołów. (..)W układzie przyrodniczym i historyczno-kulturowym za obszary o najwartościowszym w województwie pomorskim krajobrazie należy uznać: Żuławy Malborskie (południową i centralną część Żuław Wiślanych), część Pojezierza Iławskiego położoną w trójkącie Sztum – Stary Dzierżgoń– Prabuty, południową część Pojezierza Kaszubskiego położoną pomiędzy Kościerzyną a Tczewem, północno-zachodnią część Wysoczyzny żarnowieckiej, północno-wschodnią i południową część Pojezierza Starogardzkiego, fragmenty Wysoczyzny Polanowskiej, fragmenty Pradoliny Łeby, fragmenty Pobrzeża Kaszubskiego, Równinę Słupską, Wysoczyznę Damnicką, Pojezierze Bytowskie, centralną, północną i zachodnią część Pojezierza Kaszubskiego, Mierzeję Helską, Żuławy Gdańskie (północno-zachodnia część Żuław Wiślanych), Zalew Wiślany, Dolinę Kwidzyńską,

większość obszaru Pojezierzy: Starogardzkiego i Iławskiego, zachodnią i wschodnią część Pojezierza Krajeńskiego.”

D/REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO NA LATA 2014- 2020.

„Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020 (RPO WP) będzie jednym z narzędzi realizacji *Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020* (SRWP)¹. Tematyczny zakres oraz logika interwencji RPO WP są zdeterminowane zapisami sześciu Regionalnych Programów Strategicznych² (w zakresie rozwoju gospodarczego, aktywności zawodowej i społecznej, transportu, energetyki i środowiska, aktywności kulturalnej i turystycznej, ochrony zdrowia) stanowiącymi uszczegółowienie SRWP. (..)

RPO zakłada aktywizację obszarów depresji społeczno-gospodarczej oraz optymalizacja wykorzystania ich potencjałów (społecznego, gospodarczego, kulturowego i krajobrazowego).

V. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO NA POZIOMIE GMINY MIEJSKO- WIEJSKIEJ PELPLIN;

V. Relacje GPONZ z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy):

A/Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego;

B/Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy miejsko- wiejskiej Pelplin;

C/Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Pelplin.

AD. 1.A. UCHWAŁA NR XLIV/437/06 RADY MIEJSKIEJ W PELPLINIE Z DNIA 26.09.2006 W SPRAWIE UCHWALENIA MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO OBEJMUJĄCEGO FRAGMENT MIASTA PELPLINA W PÓŁNOCNO- WSCHODNIEJ CZĘŚCI:

„Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

1. Część obszaru opracowania planu znajduje się w granicach obszaru wpisanego do rejestru zabytków nieruchomości województwa decyzją nr 794 z dnia 08.04.1978r. uk ła d uurbanistyczno – krajobrazowego miasta Pelplina oraz w wyznaczonej w w/w decyzji strefie ochrony otoczenia zespołu zabytkowego. Granice obszaru zaznaczono na załączniku nr 1 do niniejszej Uchwały – Rysunku Planu.

2. W obszarze wpisu zespołu urbanistyczno-krajobrazowego Pelplina do rejestru zabytków przedmiotem ochrony jest struktura przestrzenna; ustala się następujące zasady ochrony:

- 1) zachowanie przebiegu i parametrów dróg historycznych (Sambora, Mickiewicza, Dworcowa) i placów (plac Grunwaldzki, cz. ul. Sambora) wraz z zachowaniem wartościowych drzew w ciągach ulicznych oraz, tradycyjnego przejścia pieszego wzdłuż niwy siedliskowej (pomiędzy pl. Grunwaldzkim nr 8 i 9);
- 2) zachowanie i ucztylnienie historycznych podziałów parcelacyjnych (tradycyjne rozgraniczenia nieruchomości zaznaczone na zał. nr 1 do niniejszej Uchwały – Rysunku Planu);
- 3) zachowanie historycznych proporcji i charakteru zabudowy (obiekty o wartościach historycznych chronione ustaleniami niniejszego planu zaznaczono na zał. nr 1 do niniejszej Uchwały – Rysunku Planu);
- 4) kontynuacja tradycyjnych zasad zagospodarowania parceli;
- 5) zakaz lokalizacji wolnostojących nośników reklamowych i reklam na budynkach chronionych ustaleniami niniejszego planu zaznaczono na zał. nr 1 do niniejszej Uchwały – Rysunku Planu);
- 6) zakaz lokalizacji zabudowy tymczasowej,
- 7) zakaz stosowania ogrodzeń z prefabrykatów betonowych.

3. Na obszarze opracowania planu znajdują się następujące - oznaczone na rysunku planu - obiekty i zespoły zabudowy o wartościach kulturowych objęte ochroną zapisami niniejszego planu:

- 1) Zespoły zabudowy:

- a) zespół produkcyjny przy ul. Mickiewicza 34 – obowiązuje kontynuacja tradycyjnych zasad zagospodarowania zespołu, sposobu kształtowania zabudowy,
  - b) Zespół domów robotniczych (rejon ul. Dworcowa, Kopernika) – obowiązuje kontynuacja tradycyjnych zasad zagospodarowania zespołu, lokalizacji budynków na działkach, sposobu kształtowania zabudowy;
- 2) Obiekty budowlane:
- a) obiekty: przy ul. Sambora (zaczynając od północy) nr 27, nr 25, nr 23, nr 21, nr 13, nr 11, nr 7, nr 5, nr 3; przy ul. Plac Grunwaldzki nr 6, nr 6a, nr 7, nr 7a, nr 8 wraz z oficynami na działce nr 133/2, nr 9 wraz z oficyną; przy ul. Mickiewicza nr 2 wraz z oficynami sąsiadującymi z budynkiem oficyny przy ul. Plac Grunwaldzki 9 oraz na granicy działki z działką nr 137, nr 6a, nr 6 wraz z oficyną, nr 8, nr 10, nr 12, nr 14 (na działce 146/1), nr 18, nr 20, nr 22 wraz z oficyną, nr 24 wraz z oficyną, nr 28, nr 30 wraz z oficynami, nr 32, nr 34 – obowiązuje konserwacja i restauracja budynków, ochrona detalu i wyposażenia, dopuszcza się adaptację obiektów do nowych funkcji, bez ingerencji w ich zabytkowe wyposażenie, obowiązuje zachowanie funkcji usługowej w parterach kamienic przy ul. Mickiewicza,
  - b) budynki w tzw. osadzie kolejowej (bez ustaleń – obszar zamknięty).

4. Inne szczegółowe warunki dotyczące sposobów zagospodarowania i zabudowy terenów i obiektów chronionych ustaleniami niniejszego planu zawarte są w ustaleniach szczegółowych.”

2. UCHWAŁA NR XVIII/170/08 RADY MIEJSKIEJ W PELPLINIE Z DNIA 18 LISTOPADA 2008R. W SPRAWIE UCHWALENIA ZMIANY W MIEJSCOWYM PLANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO OBEJMUJĄCEGO OBSZAR PÓLNOECNEJ CZĘŚCI MIASTA PELPLINA:

„Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

1. W obszarze opracowania planu znajdują się dwie z trzech stref wyznaczonych w granicach obszaru wpisanego do rejestru zabytków nieruchomości województwa decyzją nr 794 z dnia 08.04.1978r. układu urbanistyczno – krajobrazowego miasta Pelplina, są to: strefa konserwacji urbanistycznej (fragment obszaru zaznaczono na rys. planu – zał. nr 1 do niniejszej Uchwały), strefa otoczenia zabytku (pozostały obszar planu).

2. W obszarze wpisu zespołu urbanistyczno-krajobrazowego Pelplina do rejestru zabytków przedmiotem ochrony jest struktura przestrzenna; ustala się następujące zasady ochrony:

- 1) zachowanie przebiegu i parametrów dróg historycznych (Sambora, Mickiewicza, Dworcowa) i placów (plac Grunwaldzki, cz. ul. Sambora) wraz z zachowaniem wartościowych drzew w ciągach ulicznych oraz, tradycyjnego przejścia pieszego wzdłuż niwy siedliskowej (pomiędzy pl. Grunwaldzkim nr 8 i 9) (przejście poza obszarem opracowania planu);
- 2) zachowanie i ucztyelnienie historycznych podziałów parcelacyjnych (tradycyjne rozgraniczenia nieruchomości zaznaczone na zał. nr 1 do niniejszej Uchwały – Rysunku Planu);
- 3) zachowanie historycznych proporcji i charakteru zabudowy (obiekty o wartościach historycznych chronione ustaleniami niniejszego planu zaznaczono na zał. nr 1 do niniejszej Uchwały – Rysunku Planu);
- 4) kontynuacja tradycyjnych zasad zagospodarowania parceli;
- 5) zakaz lokalizacji wolnostojących nośników reklamowych i reklam na budynkach chronionych ustaleniami niniejszego planu zaznaczono na zał. nr 1 do niniejszej Uchwały – Rysunku Planu);
- 6) zakaz lokalizacji zabudowy tymczasowej,
- 7) zakaz stosowania ogrodzeń z prefabrykatów betonowych.

3. Na obszarze opracowania planu znajdują się następujące - oznaczone na rysunku planu – obiekty o wartościach kulturowych objęte ochroną zapisami niniejszego planu:

- a) obiekty: przy ul. Plac Grunwaldzki 8 – oficyny na działce nr 801,

4. Inne szczegółowe warunki dotyczące sposobów zagospodarowania i zabudowy terenów i obiektów chronionych ustaleniami niniejszego planu zawarte są w ustaleniach szczegółowych.”

3. UCHWAŁA NR XXXIX/368/10 RADY MIEJSKIEJ W PELPLINIE Z DNIA 22 WRZEŚNIA 2010R. W SPRAWIE UCHWALENIA ZMIANY W MIEJSCOWYM PLANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO OBEJMUJĄCYM OBSZAR PÓLNOECNEJ CZĘŚCI MIASTA PELPLINA OBEJMUJĄCEJ CZĘŚĆ OBSZARU W DWÓCH FRAGMENTACH: OBSZAR A OZNACZONY W PLANIE SYMBOLEM 28.C OBSZAR B OZNACZONY W PLANIE SYMBOLAMI

40. U I 008.KDD.

„Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

1. W obszarze opracowania planu znajdują się jedna z trzech stref wyznaczonych w granicach obszaru wpisanego do rejestru zabytków nieruchomości województwa pod nr 911 jako zespół urbanistyczno – krajobrazowy miasta Pelplina, jest to: strefa otoczenia zabytku (cały obszar planu).

2. W obszarze wpisu zespołu urbanistyczno-krajobrazowego Pelplina do rejestru zabytków przedmiotem ochrony jest struktura przestrzenna; ustala się następujące zasady ochrony:

- 1) zachowanie przebiegu i parametrów dróg historycznych (Sambora, Mickiewicza, Dworcowa) i placów (plac Grunwaldzki, cz. ul. Sambora) wraz z zachowaniem wartościowych drzew w ciągach ulicznych oraz tradycyjnego przejścia pieszego wzdłuż niwy siedliskowej (pomiędzy pl. Grunwaldzkim nr 8 i 9) (elementy występują poza obszarem opracowania zmiany planu);
- 2) zachowanie i uczytelnienie historycznych podziałów parcelacyjnych (elementy występują poza obszarem opracowania zmiany planu);
- 3) zachowanie historycznych proporcji i charakteru zabudowy (obiekty o wartościach historycznych chronione ustaleniami niniejszego planu nie występują w obszarze opracowania zmiany planu),
- 4) kontynuacja tradycyjnych zasad zagospodarowania parceli;
- 5) zakaz lokalizacji wolnostojących nośników reklamowych i reklam na budynkach chronionych ustaleniami planu (obiekty o wartościach historycznych chronione ustaleniami niniejszego planu nie występują w obszarze opracowania zmiany planu);
- 6) zakaz lokalizacji zabudowy tymczasowej,
- 7) zakaz stosowania ogrodzeń z prefabrykatów betonowych. „

4. UCHWAŁA NR XL/379/2010 RADY MIEJSKIEJ W PELPLINIE Z DNIA 14 PAŹDZIERNIKA 2010R.

W SPRAWIE UCHWALENIA MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO DLA OBSZARU OBEJMUJĄCEGO FRAGMENT GMINY PELPLIN W REJONIE MIEJSCOWOŚCI: RAJKOWY, ROPUCHY, ROŻENTAL I NOWY DWÓR PELPLIŃSKI:

„Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

1. Dla obiektów o wartościach kulturowych figurujących w gminnej ewidencji zabytków (chronionych ustaleniami planu) – I poziom ochrony, zaznaczone na rys planu – zał. nr 1 do niniejszej Uchwały, ustala się:

- 1) przedmiotem ochrony są historyczne: bryła i kształt dachu, dyspozycja ścian zewnętrznych, forma architektoniczna, detal architektoniczny, kształt otworów okiennych i drzwiowych, podziały stolarki okiennej i drzwiowej;
- 2) dopuszcza się przekształcenia bryły budynku na zasadzie kontynuacji pierwotnych proporcji obiektów i form architektonicznych pod warunkiem uzyskania zgody na rozbudowę od właściwego Konserwatora Zabytków, zgodnie z zasadami określonymi w ustaleniach szczegółowych,;
- 3) postuluje się promocję obiektu w celu zagospodarowania i utrzymania zgodnego z jego wartością.

2. W obszarach zespołów o wysokiej wartości historyczno-kulturowej – granice zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały - obowiązuje:

- 1) przedmiotem ochrony jest historyczny układ przestrzenny, z elementami struktury: historyczną zabudową i historyczną zielenią – starodrzew i elementy zieleni komponowanej;
- 2) nakaz kontynuowania tradycji miejsca poprzez zachowanie tradycyjnych zasad kształtowania przestrzeni, architektury i jej otoczenia przyrodniczego; kontynuowania tradycji budowlanej poprzez utrzymanie (w przypadku modernizacji) i stosowanie (w przypadku przebudowy i rozbudowy) zasad kształtowania tradycyjnej bryły i form nawiązujących do form tradycyjnych w regionie;
- 3) zieleń historyczna w obrębie obszaru wymaga ochrony, wycięcie drzew oraz zabiegi pielęgnacyjne należy uzgodnić z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
- 4) obowiązuje zakaz stosowania form architektonicznych spoza obszaru kulturowego regionu Kociewia,
- 5) obowiązuje zakaz lokalizacji nośników reklamowych, za wyjątkiem szyldów i tablic reklamowych związanych z działalnością prowadzoną w granicach działki,
- 6) wszystkie zmiany sposobu zagospodarowania, budowa, rozbudowa, odbudowa budynków wymaga uzgodnienia z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;
- 7) ewentualne podziały geodezyjne uzgodnić z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;
- 8) postuluje się promocję obszarów w celu zagospodarowania i utrzymania zgodnego z jego wartością.

3. Dla obiektów o wartościach kulturowych chronionych ustaleniami planu – II poziom ochrony, zaznaczone na rys planu – zał. nr 1 do niniejszej Uchwały, ustala się:

- 1) przedmiotem ochrony są historyczne: bryła i kształt dachu, dyspozycja ścian zewnętrznych, forma architektoniczna;
- 2) dopuszcza się rozbudowę budynku na zasadzie kontynuacji pierwotnych proporcji obiektów i form architektonicznych, zgodnie z zasadami określonymi w ustaleniach szczegółowych, projekt rozbudowy uzgodnić z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;

4. Strefa ochrony ekspozycji – III poziom ochrony – granicę zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, w obrębie której obowiązuje:

- 1) przedmiotem ochrony jest otoczenie zabytkowych zespołów zabudowy,
- 2) zabudowę, formę i przebieg naziemnych urządzeń i sieci infrastruktury technicznej oraz zmiany zagospodarowania terenu w obrębie strefy uzgadniać z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,

6. Na obszarze opracowania planu znajdują się strefy ochrony archeologicznej objęte ochroną zapisami niniejszego planu – zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 Rysunku planu do niniejszej Uchwały, w obrębie których ustala się:

- 1) wymóg przeprowadzenia badań ratowniczych w przypadku planowanej inwestycji;
- 2) konieczność nadzoru archeologicznego w przypadku zmiany dotychczasowego sposobu użytkowania terenu;
- 3) zmiany sposobu użytkowania i nowe zagospodarowanie terenu lub zabudowa muszą być uzgadniane z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Gdańsku i opiniowane przez Muzeum Archeologiczne w Gdańsku. (..)

l) elektrownie wiatrowe zlokalizowane w terenach 8.E i 9.E będą mogły być dopuszczone do eksploatacji wyłącznie po zaprzestaniu składowania odpadów komunalnych na składowisku odpadów w Ropuchach i jego rekultywacji,

m) funkcjonowanie elektrowni wiatrowych zlokalizowanych w terenach 7.E oraz 11.E będzie uzależnione od wyników porealizacyjnego monitoringu ornitologicznego;

w przypadku stwierdzenia znaczącego oddziaływania na śmiertelność ptaków konieczne będzie zamknięcie ich eksploatacji do czasu zaprzestania składowania odpadów komunalnych na składowisku odpadów w Ropuchach i jego rekultywacji,

n) w zagospodarowaniu terenu uwzględnić przebieg istniejących sieci i urządzeń infrastruktury technicznej, ewentualne kolizje z planowanym zagospodarowaniem usunąć;

8) Szczegółowe zasady i warunki scalania i podziału nieruchomości objętych planem:

dopuszcza się wydzielenie z terenu działki związanej z budową i funkcjonowaniem parku elektrowni wiatrowych;

w terenach produkcyjnych magazynów i składów- planowanej Specjalnej Strefy Ekonomicznej) tereny oznaczone symbolami 13.P/E i 17.P/E, na załączniku nr 1 do niniejszej Uchwały

1) Przeznaczenie terenu:

a) przeznaczenie podstawowe: lokalizacja elektrowni wiatrowych wraz z niezbędnymi urządzeniami budowlanymi, lokalizacja zabudowy produkcyjnej, magazynów i składów (niekolidujących z zabudową i zagospodarowaniem elementów parku elektrowni wiatrowych)

b) funkcje dopuszczalne: lokalizacja urządzeń i sieci infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych służących właściwemu funkcjonowaniu parku elektrowni wiatrowych,

tereny rolnicze;

4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

w terenie 13.P/E znajdują się strefy ochrony archeologicznej (zasięg strefy pokazano na rysunku planu - załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały), obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały; (..)

5. Karta terenu U/ZP teren usług kultu religijnego z zielenią urządzoną towarzyszącą obiektowi oznaczony symbolem 41.U/ZP na załączniku nr 1 do niniejszej Uchwały

1) Przeznaczenie terenu:

a) przeznaczenie podstawowe: zabudowa usługowa z zakresu usług kultu religijnego, wraz z zielenią urządzoną towarzyszącą,

b) funkcje dopuszczalne: zabudowa usługowa z zakresu handlu, lokalizacja urządzeń i sieci infrastruktury technicznej,

c) funkcje wykluczone: zabudowa mieszkaniowa;

4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

a) w teren znajduje się w obrębie zespołu o wartościach historyczno-kulturowych, granice zespołu zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały;

b) w terenie znajduje się obiekt o wartościach historycznych figurujący w gminnej

ewidencji zabytków chroniony ustaleniami planu, budynek kaplicy - obiekt zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone

w §7 niniejszej Uchwały; (..)

6) Parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy oraz zagospodarowania terenu, w tym linie zabudowy, gabaryty obiektów i wskaźniki intensywności zabudowy, szczegółowe warunki zagospodarowania terenów oraz ograniczenia w ich użytkowaniu, w tym zakaz zabudowy:

a) w przypadku odbudowy, przebudowy, rozbudowy lub remontu istniejącego budynku zasady uzgodnić z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,

b) obowiązuje zakaz lokalizacji nowych budynków,

c) w zagospodarowaniu terenu uwzględnić przebieg istniejących sieci i urządzeń infrastruktury technicznej; (..)

6. Karta terenu RU teren oznaczony symbolem: 42.RU na załączniku nr 1 do niniejszej Uchwały

1) Przeznaczenie terenu:

a) przeznaczenie podstawowe: tereny obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych, ogrodniczych oraz w gospodarstwach leśnych,

- b) funkcje dopuszczalne: zabudowa usługowa, zabudowa produkcyjna, magazyny i składy, służące wyłącznie produkcji rolniczej, ogrodniczej lub leśnej i przetwórstwu rolno- spożywczemu (nie wymagające wyłączenia gruntu z produkcji rolniczej i leśnej),
- c) funkcja wykluczona: zabudowa mieszkaniowa oraz usługi nauki, kultury, oświaty, zdrowia i opieki społecznej, rekreacji i wypoczynku;
- 4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:
- a) teren znajduje się w obrębie zespołu o wartościach historyczno-kulturowych, granice zespołu zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały; (..)
- 8) Szczegółowe zasady i warunki scalania i podziału nieruchomości objętych planem: dopuszcza się dalszy podział terenu dla potrzeb prowadzonej działalności, nie ustala się gabarytów wydzielanych działek, podział terenu uzgodnić z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;
7. Karta terenu MN tereny istniejącej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oznaczone symbolami: 43.MN, 45.MN na załączniku nr 1 do niniejszej Uchwały
- 1) Przeznaczenie terenu:
- a) przeznaczenie podstawowe: zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna,
- b) funkcje dopuszczalne: usługi nieuciążliwe towarzyszące zabudowie mieszkaniowej, garaże dla potrzeb własnych, lokalizacja urządzeń i obiektów infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych służących zabudowie,
- 4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:
- a) teren 43.MN i część terenu 45.MN znajdują się w obrębie zespołu o wartościach historyczno-kulturowych, granice zespołu zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały;
- b) w terenie 43.MN znajduje się obiekt figurujący w Gminnej Ewidencji Zabytków – dawny dom zarządcy majątku Nowy Dwór, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały; (..)
- 8) Szczegółowe zasady i warunki scalania i podziału nieruchomości objętych planem:
- a) dopuszcza się łączenie działek,
- b) dalszy podział na działki wg przepisów szczególnych, podział terenu uzgodnić z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków; (..)
8. Karta terenu ZP teren zieleni urządzonej – park wiejski oznaczone symbolem 44.ZP na załączniku nr 1 do niniejszej Uchwały
- 1) Przeznaczenie terenu:
- a) przeznaczenie podstawowe: zieleń urządzona, zieleń parków wiejskich, place zabaw, zieleńce i skwery,
- b) funkcja dopuszczalna: lokalizacja urządzeń i obiektów infrastruktury technicznej;
- 3) Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego
- a) ochronie podlegają elementy kompozycji historycznego założenia parkowego,
- b) ustala się wymóg ochrony istniejących drzew, zwłaszcza starodrzewu;
- 4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:
- a) teren znajduje się w obrębie zespołu o wartościach historyczno-kulturowych, granice zespołu zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały;(..)
- zakaz podziału terenu na działki budowlane, za wyjątkiem wydzielenia nieruchomości dla lokalizacji sieci i urządzeń infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych;

10. Karta terenu MW tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej oznaczone symbolem: 48.MW, 92.MW, 107.MW na załączniku nr 1 do niniejszej Uchwały

1) Przeznaczenie terenu:

- a) przeznaczenie podstawowe: zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna,
- b) funkcje dopuszczalne: usługi nieuciążliwe towarzyszące zabudowie mieszkaniowej, garaże dla potrzeb własnych, zabudowa gospodarcza, lokalizacja urządzeń i obiektów infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych służących zabudowie,
- c) funkcje wykluczone: lokalizacja zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej;

6) Parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy oraz zagospodarowania terenu, w tym linie zabudowy, gabaryty obiektów i wskaźniki intensywności zabudowy, szczegółowe warunki zagospodarowania terenów oraz ograniczenia w ich użytkowaniu, w tym zakaz zabudowy:

- a) obowiązuje nieprzekraczalna linia zabudowy od dróg publicznych wg przepisów szczególnych,
- b) gabaryty zabudowy funkcji podstawowej: rzut budynku głównej bryły prostokątny,
wysokość zabudowy maksymalnie 12m – trzy kondygnacje nadziemne, geometria dachu: ustala się wymóg realizacji głównych połaci dachu jako dach dwuspadowy
symetrycznych połaciach, kąt nachylenia głównych połaci dachu około 30o, dopuszcza się lukarny i okna połaciowe,
- c) gabaryty zabudowy funkcji dopuszczalnej: wysokość zabudowy max 5m, geometrii dachu nie ustala,
- d) w przypadku odbudowy, przebudowy, rozbudowy lub remontu istniejących budynków o gabarytach innych niż określone w ustaleniach planu dopuszcza się pozostawienie gabarytów budynków i geometrii dachu jak w stanie istniejącym, nie może to powodować przekroczenia dopuszczalnej maksymalnej wysokości zabudowy ponad parametry określone w niniejszej Uchwale,
- e) minimalny procent powierzchni biologicznie czynnej – 20%,
- f) dopuszcza się lokalizację zabudowy gospodarczej i garaży na granicy działek budowlanych, nie dotyczy granicy działki od strony dróg publicznych,
- g) w zagospodarowaniu terenu uwzględnić przebieg istniejących sieci i urządzeń infrastruktury technicznej;

8) Szczegółowe zasady i warunki scalania i podziału nieruchomości objętych planem:

- a) dopuszcza się łączenie działek,
- b) dopuszcza się dalszy podział nieruchomości w celu regulacji granic,
- c) dopuszcza się wydzielenie nieruchomości dla lokalizacji sieci i urządzeń infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych;

11. Karta terenu MN/U tereny istniejącej i projektowanej zabudowy mieszkaniowo-usługowej oznaczone symbolami: 49.MN/U, 95.MN/U, 96.MN/U na załączniku nr 1 do niniejszej Uchwały

1) Przeznaczenie terenu:

- a) przeznaczenie podstawowe: zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i zabudowa usługowa,
- b) funkcje dopuszczalne: garaże dla potrzeb własnych, lokalizacja urządzeń i obiektów infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych służących zabudowie,

4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

- a) w obrębie teren 49.MN/U zaznaczono obiekt o wartościach kulturowych chroniony ustaleniami planu – II poziom ochrony zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały;(..)

13. Karta terenu MW tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej oznaczone symbolem: 52.MW, 54.MW na załączniku nr 1 do niniejszej Uchwały

1) Przeznaczenie terenu:

- a) przeznaczenie podstawowe: zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna,
  - b) funkcje dopuszczalne: usługi nieuciążliwe towarzyszące zabudowie mieszkaniowej, garaże dla potrzeb własnych, zabudowa gospodarcza, lokalizacja urządzeń i obiektów infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych służących zabudowie,
  - c) funkcje wykluczone: lokalizacja zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej;
- 4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:
- b) tereny znajdują się w obrębie zespołu o wartościach historyczno-kulturowych, granice zespołu zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały,
  - c) w obrębie terenów zaznaczono obiekty o wartościach kulturowych chronione ustaleniami planu – II poziom ochrony, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały;(..)
14. Karta terenu U teren usług kultury oznaczony symbolem 53.U na załączniku nr 1 do niniejszej Uchwały
- 1) Przeznaczenie terenu:
- a) przeznaczenie podstawowe: zabudowa usługowa z zakresu usług kultury – świetlica wiejska,
  - b) funkcje dopuszczalne: zabudowa usługowa z zakresu handlu, gastronomii, lokalizacja urządzeń i sieci infrastruktury technicznej,
- 4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:
- teren znajduje się w obrębie zespołu o wartościach historyczno-kulturowych, granice zespołu zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały; (..)
- 8) Szczegółowe zasady i warunki scalania i podziału nieruchomości objętych planem:
- zakaz dalszych podziałów na działki budowlane, za wyjątkiem wydzielenia nieruchomości dla lokalizacji sieci i urządzeń infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych; (..)
15. Karta terenu P tereny planowanej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oznaczone symbolem 55.P, 56. P i 57.P na załączniku nr 1 do niniejszej Uchwały
- 1) Przeznaczenie terenu:
- a) przeznaczenie podstawowe: zabudowa produkcyjna, magazyny i składy,
  - b) funkcje dopuszczalne: zabudowa usługowa, z wyłączeniem funkcji chronionych wymienionych w punkcie litera „c”, garaże dla potrzeb własnych, zabudowa gospodarcza, lokalizacja urządzeń i obiektów infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych służących zabudowie,
  - c) funkcja wykluczona: zabudowa mieszkaniowa oraz usługi nauki, kultury, oświaty, zdrowia i opieki społecznej, rekreacji i wypoczynku;
- 4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:
- w terenach znajdują się strefy ochrony archeologicznej (zasięg strefy pokazano na rysunku planu - załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały), obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały;(..)
16. Karta terenu RM teren istniejącej zabudowy zagrodowej oznaczone symbolami: 59.RM na załączniku nr 1 do niniejszej Uchwały
- 1) Przeznaczenie terenu:
- a) przeznaczenie podstawowe: zabudowa zagrodowa,
  - b) funkcje dopuszczalne: usługi nieuciążliwe towarzyszące zabudowie mieszkaniowej,
garaże dla potrzeb własnych, lokalizacja urządzeń i obiektów infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych służących zabudowie,

c) funkcje wykluczone: lokalizacja zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej

4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

a) w terenie znajduje się obiekt o wartościach historycznych, figurujący w gminnej ewidencji zabytków, chroniony ustaleniami planu, obiekt zaznaczono na załączniku

graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały;

b) teren znajduje się w obrębie zespołu o wartościach historyczno-kulturowych, granice zespołu zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały,

c) ochronie podlega historyczna zieleń w obrębie terenu, zwłaszcza relikty alei przydrożnej;(.)

8) Szczegółowe zasady i warunki scalania i podziału nieruchomości objętych planem:

a) zakaz dalszych podziałów na działki budowlane; (..)

20. Karta terenu U tereny projektowanej zabudowy usługowej oznaczone symbolem 67.U i

103. U na załączniku nr 1 do niniejszej Uchwały

1) Przeznaczenie terenu:

a) przeznaczenie podstawowe: zabudowa usługowa,

a) funkcje dopuszczalne: zabudowa gospodarcza i garaże towarzyszące podstawowej funkcji terenu, z wykluczeniem hodowli zwierząt inwentarskich, lokalizacja urządzeń i sieci infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych służących zabudowie,

b) funkcje wykluczone: zabudowa mieszkaniowa;

4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

a) teren 103.U znajduje się w obrębie obszaru wpisanego do rejestru zabytków (zespół przyrodniczo-krajobrazowy miasta Pelplina), granice strefy otoczenia zabytku zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały;(..)

23. Karta terenu MN tereny istniejącej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oznaczony symbolem: 79.MN na załączniku nr 1 do niniejszej Uchwały

1) Przeznaczenie terenu:

a) przeznaczenie podstawowe: zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna,

b) funkcje dopuszczalne: usługi nieuciążliwe towarzyszące zabudowie mieszkaniowej, garaże dla potrzeb własnych, lokalizacja urządzeń i obiektów infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych służących zabudowie,

4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

a) teren 79.MN znajduje się w obrębie zespołu o wartościach historyczno-kulturowych,

granice zespołu zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały; (..)

8) Szczegółowe zasady i warunki scalania i podziału nieruchomości objętych planem:

a) dopuszcza się łączenie działek,

b) dalszy podział na działki wg przepisów szczególnych, dla terenu 79.MN po uzgodnieniu z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków; (..)

25. Karta terenu MN tereny istniejącej i projektowanej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oznaczone symbolami: 83.MN, 84.MN, 85.MN na załączniku nr 1 do niniejszej Uchwały

1) Przeznaczenie terenu:

a) przeznaczenie podstawowe: zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna,

b) funkcje dopuszczalne: usługi nieuciążliwe towarzyszące zabudowie mieszkaniowej prowadzone w budynku głównym (mieszkalnym), budynki gospodarcze (w tym ż dla potrzeb własnych), za wyjątkiem zabudowy inwentarskiej, lokalizacja urządzeń i obiektów infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych i zieleni służących zabudowie,

4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

a) tereny znajdują się w obrębie obszaru wpisanego do rejestru zabytków (zespół przyrodniczo-krajobrazowy miasta Pelplina), granice strefy otoczenia zabytku zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały; (..)

26. Karta terenu U - tereny istniejącej i projektowanej zabudowy usługowej oznaczone symbolami: 86.U na załączniku nr 1 do niniejszej Uchwały

1) Przeznaczenie terenu:

a) przeznaczenie podstawowe: zabudowa usługowa,

b) funkcje dopuszczalne: zabudowa gospodarcza i garaże towarzyszące podstawowej funkcji terenu, z wykluczeniem hodowli zwierząt inwentarskich, zabudowa mieszkaniowa jako towarzysząca zabudowie usługowej (tzw. mieszkanie dla właściciela) lokalizacja urządzeń i sieci infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych służących zabudowie,

c) funkcje wykluczone: zabudowa mieszkaniowa;

4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: tereny są położone w granicach obszaru zabytkowego wpisanego do rejestru zabytków

nieruchomych województwa, granicę obszaru zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały; (..)

27. Karta terenu MN/U teren projektowanej zabudowy mieszkaniowo -usługowej oznaczony symbolem: 88.MN/U, na załączniku nr 1 do niniejszej Uchwały

1) Przeznaczenie terenu:

a) przeznaczenie podstawowe: zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i/lub zabudowa usługowa,

b) funkcje dopuszczalne: garaże dla potrzeb własnych, lokalizacja urządzeń i obiektów infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych służących zabudowie,

4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

a) teren znajduje się w obrębie obszaru wpisanego do rejestru zabytków (zespół przyrodniczo-krajobrazowy miasta Pelplina), granice strefy otoczenia zabytku zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia

określone w §7 niniejszej Uchwały; (..)

28. Karta terenu P/U - tereny istniejącej i projektowanej zabudowy produkcyjno - usługowej oznaczone symbolami: 90.P/U, 94.P/U, 98.P/U na załączniku nr 1 do niniejszej Uchwały

1) Przeznaczenie terenu:

a) przeznaczenie podstawowe: zabudowa produkcyjna, magazyny i składy, działalność usługowa, w tym również uciążliwa (z zakresu inwestycji mogących znacząco oddziaływać na środowisko),

c) funkcje dopuszczalne: zabudowa gospodarcza i garaże towarzyszące podstawowej funkcji terenu, lokalizacja urządzeń i sieci infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych służących zabudowie,

d) funkcje wykluczone: zabudowa mieszkaniowa;

4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

a) część terenu 82.P/U znajduje się w obrębie obszaru wpisanego do rejestru zabytków (zespół przyrodniczo-krajobrazowy miasta Pelplina), granice strefy otoczenia zabytku zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały;

- b) część terenu 98.P/U stanowi, wraz z terenem sąsiednim (97.MW/ZP) historyczny układ przestrzenny, granicę chronionego zespołu o wartościach historyczno kulturowych zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały;
- c) część terenów 94.P/U i 98.P/U znajduje się w strefie ochrony ekspozycji cennych zespołów zabudowy, granice stref zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały (..)

32. Karta terenu MW/ZP teren oznaczony symbolem 97.MW/ZP na załączniku nr 1 do niniejszej Uchwały

1) Przeznaczenie terenu:

- a) przeznaczenie podstawowe: zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna wraz z zielenią parkową towarzyszącą budynkowi dawnego dworu w założeniu dworsko-parkowym,
- b) funkcje dopuszczalne: usługi nieuciążliwe towarzyszące zabudowie mieszkaniowej, garaże dla potrzeb własnych, zabudowa gospodarcza, lokalizacja urządzeń i obiektów infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych służących zabudowie;

3) Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego

- a) ustala się wymóg ochrony istniejących drzew, zwłaszcza starodrzewu

4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

- a) teren stanowi historyczny układ przestrzenny zespołu dworsko-parkowego, granicę chronionego zespołu o wartościach historyczno kulturowych zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały,
- b) budynek dawnego dworu objęty ochroną ustaleniami planu miejscowego – II poziom ochrony zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały; (..)

8) Szczegółowe zasady i warunki scalania i podziału nieruchomości objętych planem:

zakaz dalszych podziałów na działki budowlane, za wyjątkiem wydzielenia nieruchomości dla lokalizacji sieci i urządzeń infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych; (..)

35. Karta terenu P - teren istniejącej zabudowy produkcyjnej oznaczony symbolem: 105.P na załączniku nr 1 do niniejszej Uchwały

1) Przeznaczenie terenu:

- a) przeznaczenie podstawowe: zabudowa produkcyjna, magazyny i składy, działalność usługowa, w tym również uciążliwa (z zakresu inwestycji mogących znacząco oddziaływać na środowisko),
- e) funkcje dopuszczalne: działalność usługowa, w tym również uciążliwa (z zakresu inwestycji mogących znacząco oddziaływać na środowisko), zabudowa gospodarcza i garaże towarzyszące podstawowej funkcji terenu, lokalizacja urządzeń i sieci infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych służących zabudowie,
- f) funkcje wykluczone: zabudowa mieszkaniowa;

4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

- a) część terenu oznaczona na rysunku planu symbolem „105.P(a)” stanowi, wraz z terenem sąsiednim (106.ZP/M/U) historyczny układ przestrzenny, granicę chronionego zespołu o wartościach historyczno kulturowych zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały;
- b) część terenu oznaczona na rysunku planu symbolem „105.P(b)” znajduje się w strefie ochrony ekspozycji cennych zespołów zabudowy, granice stref zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały (...)

8) Szczegółowe zasady i warunki scalania i podziału nieruchomości objętych planem:

- a) dopuszcza się dalszy podział terenu na działki budowlane przy zachowaniu min. powierzchni wydzielonej działki 3000m²,
- b) ograniczenie wielkości działki nie dotyczy wydzielenia nieruchomości dla lokalizacji sieci i urządzeń infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych;
- c) projekt podziału uzgodnić z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków (..)

36. Karta terenu ZP/M/U teren oznaczony symbolem 106.ZP/M/U – zespół dworsko-parkowy w Ornasowie na załączniku nr 1 do niniejszej Uchwały

1) Przeznaczenie terenu:

- a) przeznaczenie podstawowe: zieleń parkowa wraz z zabudową mieszkaniową
w założeniu dworsko-parkowym oraz usługi z zakresu kultury, oświaty i wychowania, usługi opieki społecznej,
- b) funkcje dopuszczalne: zabudowa gospodarcza, lokalizacja urządzeń i obiektów infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych służących zabudowie;

4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

- a) teren stanowi historyczny układ przestrzenny zespołu dworsko-parkowego, granicę chronionego zespołu o wartościach historyczno -kulturowych zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały,
- b) w obrębie terenu znajdują się obiekty figurujące w Gminnej Ewidencji Zabytków: budynek dawnego dworu w zespole dworsko-parkowym oraz park w zespole dworsko parkowym, obiekty zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały;
- c) historyczna zieleń w obrębie terenu, elementy kompozycji założenia dworsko-parkowego podlegają ochronie;
- d) lokalizacja zabudowy towarzyszącej podlegają uzgodnieniu z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
- e) wszelkie działania inwestycyjne w obrębie terenu poprzedzić oceną stanu istniejącego i koncepcją rewaloryzacji, która podlega uzgodnieniu z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków; (.)

8) Szczegółowe zasady i warunki scalania i podziału nieruchomości objętych planem: zakaz dalszych podziałów na działki budowlane; (..)

37. Karta terenu ZP teren zieleni urządzonej oznaczone symbolem 108.ZP na załączniku nr 1 do niniejszej Uchwały

1) Przeznaczenie terenu:

- a) przeznaczenie podstawowe: zieleń urządzona, zieleń parków wiejskich, place zabaw, zieleńce i skwery,
- b) funkcja dopuszczalna: lokalizacja urządzeń i obiektów infrastruktury technicznej;

3) Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego ustala się wymóg ochrony istniejących drzew;

4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: teren znajduje się w obrębie przedpola ekspozycji zespołu w Ornasowie, granice zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały; (..)

8) Szczegółowe zasady i warunki scalania i podziału nieruchomości objętych planem: zakaz podziału terenu na działki budowlane za wyjątkiem wydzielenia nieruchomości dla lokalizacji sieci i urządzeń infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych;(..)

41. Karta terenu RU teren oznaczony symbolem: 118.RU – teren dawnego Nadleśnictwa na załączniku nr 1 do niniejszej Uchwały

1) Przeznaczenie terenu:

- a) przeznaczenie podstawowe: tereny obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych, ogrodniczych oraz w gospodarstwach leśnych,
  - b) funkcje dopuszczalne: zabudowa usługowa, zabudowa produkcyjna, magazyny i składy, służące wyłącznie produkcji rolniczej, ogrodniczej lub leśnej i przetwórstwu rolno- spożywczemu (nie wymagające wyłączenia gruntu z produkcji rolniczej i leśnej),
  - c) funkcja wykluczona: zabudowa mieszkaniowa oraz usługi nauki, kultury, oświaty, zdrowia i opieki społecznej, rekreacji i wypoczynku;
- 4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:
- a) teren znajduje się w obrębie zespołu o wartościach historyczno-kulturowych, granice zespołu zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały;
  - b) budynek mieszkalny w zespole dawnego nadleśnictwa oraz budynek gospodarczy w gospodarstwie figuruje w Gminnej Ewidencji Zabytków – I poziom ochrony zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały; (..)
- 8) Szczegółowe zasady i warunki scalania i podziału nieruchomości objętych planem: dopuszcza się dalszy podział terenu dla potrzeb prowadzonej działalności, nie ustala się gabarytów wydzielanych działek, podział terenu uzgodnić z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków; (..)

44. Karta terenu R tereny rolnicze

1) Przeznaczenie terenu:

- a) przeznaczenie podstawowe: tereny rolnicze,
  - b) funkcje dopuszczalne: zalesienia, lokalizacja urządzeń i sieci infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych służących istniejącej zabudowie zagrodowej, prowadzeniu gospodarki rolnej oraz właściwemu funkcjonowaniu parku elektrowni wiatrowych;
- 4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: w terenach znajdują się strefy ochrony archeologicznej (zasięg strefy pokazano na rysunku planu - załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały), obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały; (..)

45. Karta terenu R1 tereny rolnicze z zakazem zabudowy zagrodowej

1) Przeznaczenie terenu:

- a) przeznaczenie podstawowe: tereny rolnicze, z zakazem zabudowy zagrodowej,
  - b) funkcje dopuszczalne: lokalizacja urządzeń i sieci infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych służących istniejącej zabudowie zagrodowej, prowadzeniu gospodarki rolnej oraz właściwemu funkcjonowaniu parku elektrowni wiatrowych;
- 4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

- a) część terenów znajduje się w strefie ochrony ekspozycji cennych zespołów zabudowy, granice stref zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały;
- b) w terenach znajdują się strefy ochrony archeologicznej (zasięg strefy pokazano na rysunku planu - załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały), obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały; (..)

46. Karta terenu ZL tereny leśne

1) Przeznaczenie terenu:

- a) przeznaczenie podstawowe: tereny lasów,
- b) funkcje dopuszczalne: lokalizacja urządzeń i obiektów infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych;

4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: w terenach znajdują się strefy ochrony archeologicznej (zasięg strefy pokazano na rysunku planu - załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały), obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały; (..)

8) Szczegółowe zasady i warunki scalania i podziału nieruchomości objętych planem:

a) zakaz podziału terenu na działki budowlane, za wyjątkiem wydzielenia nieruchomości dla lokalizacji sieci i urządzeń infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych; (..)

47. Karta terenu R/ZZ oraz R1/ZZ - tereny rolnicze położone w obszarze bezpośredniego zagrożenia powodzią

1) Przeznaczenie terenu:

a) przeznaczenie podstawowe: tereny rolnicze położone w obszarze bezpośredniego zagrożenia powodzią,

4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: w terenach znajdują się strefy ochrony archeologicznej (zasięg strefy pokazano na rysunku planu -

załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały), obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały;(..)

8) Szczegółowe zasady i warunki scalania i podziału nieruchomości objętych planem:

a) zakaz podziału terenu na działki budowlane, za wyjątkiem wydzielenia nieruchomości dla lokalizacji sieci i urządzeń infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych; (..)

48. Karta terenu ZL/ZZ - tereny leśne położone w obszarze bezpośredniego zagrożenia powodzią

1) Przeznaczenie terenu:

a) przeznaczenie podstawowe: tereny leśne położone w obszarze bezpośredniego zagrożenia powodzią,

4) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: w terenach znajdują się strefy ochrony archeologicznej (zasięg strefy pokazano na rysunku planu - załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały), obowiązują ustalenia określone w §7 niniejszej Uchwały; (..)

8) Szczegółowe zasady i warunki scalania i podziału nieruchomości objętych planem: zakaz podziału terenu na działki budowlane, za wyjątkiem wydzielenia nieruchomości dla lokalizacji sieci i urządzeń infrastruktury technicznej oraz dróg wewnętrznych; (..)”

5. UCHWAŁA NR VII/45/11 RADY MIEJSKIEJ W PELPLINIE Z DNIA 20 KWIETNIA 2011R. W SPRAWIE UCHWALENIA MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO DLA OBSZARU OBEJMUJĄCEGO FRAGMENT GMINY PELPLIN W REJONIE MIEJSCOWOŚCI RAJKOWY I GRĘBLIN:

„Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

1. Na obszarze opracowania planu znajdują się strefy ochrony ekspozycji zespołów o wartościach historyczno-kulturowych (układu ruralistycznego wsi Rajkowy oraz układu ruralistycznego wsi Gręblin) obszar stref zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej Uchwały, w obrębie stref obowiązują:

1) przedmiotem ochrony jest otoczenie zabytkowych zespołów zabudowy;

2) dla zabudowy usługowo-produkcyjnej (U/P2), zabudowy produkcyjnej, magazynów i składów (P2), zabudowy związanej z lokalizacją źródeł wytwórczych energii lub zabudowy produkcyjnej, magazynów i składów (P1/P2) oraz zabudowy produkcyjnej, magazynów i składów lub lokalizacji stacji elektroenergetycznej 400/110 (P2/E2) obowiązuje wymóg sporządzania studium krajobrazowego wraz z analizą ekspozycji na zespół o wartościach historyczno-kulturowych (układ ruralistyczny wsi Rajkowy); wykonane opracowanie wymaga pozytywnego zaopiniowania z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,

3) formę i przebieg naziemnych urządzeń i sieci infrastruktury technicznej w terenach: U/P2, P2, P1/P2, P2/E2, R2 w obrębie strefy ochrony ekspozycji układu ruralistycznego wsi Rajkowy zaopiniować pozytywnie z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;

2. Na obszarze opracowania planu znajdują się strefy ochrony archeologicznej objęte ochroną zapisami niniejszego planu – granice stref zaznaczono na załączniku graficznym nr 1 Rysunku planu do niniejszej Uchwały, w obrębie stref ustala się:

- 1) wykonanie wyprzedzających ratowniczych badań wykopaliskowych; z przeprowadzonych badań wykopaliskowych należy wykonać dokumentację archeologiczno-konserwatorską,
- 2) na prowadzenie prac archeologicznych należy uzyskać pozwolenie Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku.”

6. UCHWAŁA NR XX/174/12 RADY MIEJSKIEJ W PELPLINIE Z DNIA 20 CZERWCA 2012R. W SPRAWIE UCHWALENIA ZMIANY W MIEJSCOWYM PLANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO OBEJMUJĄCYM OBSZAR PÓŁNOCNEJ CZĘŚCI MIASTA PELPLINA, DLA OBSZARU DZIAŁEK GEODEZYJNYCH O NUMERACH: 762/143, 762/165, 762/164, 169/18-22 POŁOŻONYCH W OBRĘBIE GEODEZYJNYM PELPLIN MIASTO:

„Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

1. W obszarze opracowania planu znajdują się jedna z trzech stref wyznaczonych w granicach obszaru wpisanego do rejestru zabytków nieruchomości województwa pod nr 911 jako zespół urbanistyczno – krajobrazowy miasta Pelplina, jest to: strefa otoczenia zabytku (cały obszar planu).

2. W obszarze wpisu zespołu urbanistyczno-krajobrazowego Pelplina do rejestru zabytków przedmiotem ochrony jest struktura przestrzenna; ustala się następujące zasady ochrony:

- 1) zachowanie przebiegu i parametrów dróg historycznych (Sambora, Mickiewicza, Dworcowa) i placów (plac Grunwaldzki, cz. ul. Sambora) wraz z zachowaniem wartościowych drzew w ciągach ulicznych oraz, tradycyjnego przejścia pieszego wzdłuż niwy siedliskowej (pomiędzy pl. Grunwaldzkim nr 8 i 9) (elementy występują poza obszarem opracowania zmiany planu);
- 2) zachowanie i uczytelnienie historycznych podziałów parcelacyjnych (elementy występują poza obszarem opracowania zmiany planu);
- 3) zachowanie historycznych proporcji i charakteru zabudowy (obiekty o wartościach historycznych chronione ustaleniami niniejszego planu nie występują w obszarze opracowania zmiany planu),
- 4) kontynuacja tradycyjnych zasad zagospodarowania parceli;
- 5) zakaz lokalizacji wolnostojących nośników reklamowych i reklam na budynkach chronionych ustaleniami planu (obiekty o wartościach historycznych chronione ustaleniami niniejszego planu nie występują w obszarze opracowania zmiany planu);
- 6) zakaz lokalizacji zabudowy tymczasowej,
- 7) zakaz stosowania ogrodzeń z prefabrykatów betonowych.”

V. B/STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY PELPLIN (UJEDNOLICONY TEKST STUDIUM STAN PO ZMIANACH WE WRZEŚNIU 2009R.);

„Uwarunkowania wynikające z występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych (..)

na obszarze gminy i miasta występują 4 pojedyncze obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomości województwa – Lignowy- Kościół parafialny, Rudno-wieża kościoła, Wielki Garc – Kościół parafialny, zespół poklasztorny cystersów oraz układ urbanistyczny miasta Pelplin (szczegółowa lokalizacja i opis w Studium dot. Wolorów środowiska kulturowego- marzec 1998r.)

· na obszarze gminy występuje 17 obiektów wpisanych do rejestru zabytków architektonicznych województwa gdańskiego (szczegółowa lokalizacja i opis w Studium dot. wolorów środowiska kulturowego – marzec 1998r.)(..)

Uwarunkowania wynikające ze stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej (..)

środowisko kulturowe:

- na obszarze gminy i miasta znajdują się zabytki wpisane w rejestr zabytków nieruchomych (wyszczególnione w pt. III. Uwarunkowań)

- na obszarze gminy usytuowanych jest ponadto razem ok. 113 różnych obszarów objętych tzw. strefą ochrony archeologicznej – są to osady z różnych okresów, cmentarzyska, ślady osadnicze (lokalizację o opis zawiera „Studium kulturowe”- ROSiOŚK Gdańsk- marzec 1998r.)

- wiele miejscowości ma dobrze zachowany układ urbanistyczny wart zachowania i ochrony- np. Rajkowy, Rudno, Lignowy, Wielki Garc

- obszar niziny wzdłuż Wisły w okolicach wsi Międzyłęż, Małe Walichnowy ze względu na krajobrazowe należy chronić (projektowany park kulturowy)

- zachowało się sporo budynków i obiektów charakterystycznych świadczących

- o tradycji kulturowej- postulowanych do zachowania i ochrony – np. w mieście zabudowa wzdłuż Placu Grunwaldzkiego (domy 5,6,7,9), ul. Mickiewicza (2,3,5,6,7,8,10,12) zespół

- zabudowy kurii biskupiej z parkiem, zespół szpitala św. Józefa, na wsi Rajkowy – kościół, kaplica w Nowym Dworze, dwór i fragment parku w Stockim Młynie, Wola – dwór z pozostałościami parku, dawny pałac z resztkami parku w Bielawkach itd.

- Wartości kulturowe mogą stanowić ważny atut w promocji gminy, dla rozwoju

- funkcji turystycznych, rekreacyjnych np. w powiązaniu z sąsiednimi miastami i gminami (Gniewem, Malborkiem, Kwidzynem, gm. Subkowy)

W zakresie zmiany studium obszar I:

Historyczny zespół ruralistyczny wsi Pomyje (układ placowy wsi) słabo czytelny ze względu na przekształcenia historycznej zabudowy mieszkaniowej, m. in. adaptacja dawnej szkoły na budynek mieszkalny, wprowadzenie blokowej zabudowy wielorodzinnej. Obecnie zabudowa pozbawiona jest cech historycznych, o charakterze raczej miejskim, obca miejscowej tradycji. Dawny cmentarz poewangelicki zdewastowany, nieczytelny w układzie przestrzennym wsi. Brak jest obiektów i obszarów postulowanych do objęcia ochroną zapisami planu miejscowego. Historyczny zespół ruralistyczny wsi Lignowy Szlacheckie zachowany i czytelny, zwłaszcza w zachodniej części miejscowości, dobrze eksponowany z drogi krajowej nr 1 (poza obszarem opracowania zmiany studium). Od strony wschodniej, z drogi powiatowej Pomyje-Lignowy, układ historyczny zatracił swe wartości, m. in. poprzez budowę budynku mieszkalnego wielorodzinnego dla pracowników stacji pomp na ropociągu oraz przekształcenia wewnątrz dawnego obszaru bazy PGR. Wszystkie obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków województwa oraz o wartościach historycznych postulowane do objęcia ochroną zapisami planów miejscowych znajdują się poza obszarem opracowania zmiany studium. Wieś Janiszewko – układ ulicowy o zachowanych elementach historycznej zabudowy. W obszarze opracowania znajdują się dwa obiekty – budynki mieszkaniowe nr 4 i 7, które wymagają zachowania i ochrony zapisami planu miejscowego. Wieś Janiszewo – układ ulicowy z pozostałościami dawnego zespołu dworsko-parkowego. Historyczna zabudowa dworska nie zachowana, wewnątrz zespołu wprowadzono współczesną zabudowę blokowa, historyczna zieleń zdewastowana. Zabudowa mieszkaniowa wsi utraciła walory historyczne poprzez wprowadzenie w sąsiedztwie blokowej zabudowy wielorodzinne. (...)stan środowiska, w tym stan rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkość i jakość zasobów wodnych oraz wymogi ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego

W zakresie zmiany studium obszar I:

Historyczny zespół ruralistyczny wsi Pomyje (układ placowy wsi) słabo czytelny ze względu na przekształcenia historycznej zabudowy mieszkaniowej, m. in. adaptacja dawnej szkoły na budynek mieszkalny, wprowadzenie blokowej zabudowy wielorodzinnej. Obecnie zabudowa pozbawiona jest cech historycznych, o charakterze raczej miejskim, obca miejscowej tradycji. Dawny cmentarz poewangelicki zdewastowany, nieczytelny w układzie przestrzennym wsi. Brak jest obiektów i obszarów postulowanych do objęcia ochroną zapisami planu miejscowego. Historyczny zespół ruralistyczny wsi Lignowy Szlacheckie zachowany i czytelny, zwłaszcza w zachodniej części miejscowości, dobrze eksponowany z drogi krajowej nr 1 (poza obszarem opracowania zmiany studium). Od strony wschodniej, z drogi powiatowej Pomyje Lignowy, układ historyczny zatracił swe wartości, m. in. poprzez budowę budynku mieszkalnego wielorodzinnego dla pracowników stacji pomp na ropociągu oraz przekształcenia wewnątrz dawnego obszaru bazy PGR. Wszystkie obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków województwa oraz

o wartościach historycznych postulowane do objęcia ochroną zapisami planów miejscowych znajdują się poza obszarem opracowania zmiany studium. Wieś Janiszewko – układ ulicowy o zachowanych elementach historycznej zabudowy.

W obszarze opracowania znajdują się dwa obiekty – budynki mieszkaniowe nr 4 i 7, które wymagają zachowania i ochrony zapisami planu miejscowego.

Wieś Janiszewo – układ ulicowy z pozostałościami dawnego zespołu dworsko parkowego. Historyczna zabudowa dworska nie zachowana, wewnątrz zespołu wprowadzono współczesną

zabudowę blokową, historyczna zieleń zdewastowana. Zabudowa mieszkaniowa wsi utraciła walory historyczne poprzez wprowadzenie w sąsiedztwie blokowej zabudowy wielorodzinne(..)

główne kierunki zagospodarowania i zasady gminnej polityki przestrzennej

· utrzymanie rolnictwa jako głównej funkcji obszaru gminy, w zagospodarowaniu i użytkowaniu terenów zachowanie dotychczasowego rolniczego zagospodarowania na przeważającej powierzchni obszaru gminy, w tym przede wszystkim w centralnej i zachodniej części gminy, na najlepszych glebach

· skupienie terenów nierolniczych, budowlanych dla funkcji mieszkaniowych i przemysłowo-gospodarczych na terenach wiejskich w kilku ośrodkach – wzdłuż drogi krajowej nr 1, zaś w mieście w pñ. – zach. i pñd. części

· wzbogacenie ośrodka gminnego – miasto Pelplin (główne skupisko miejsc pracy pozarolniczej i obsługi mieszkańców na terenie gminy) oraz miejscowość Rudno, jako pomocniczego ośrodka usługowego w gminie

· wyposażenie w infrastrukturę techniczną, głównie kanalizację sanitarną obszaru gminy, począwszy od pełnego skanalizowania miasta i włączenia miejscowości wiejskich do istniejącej oczyszczalni, stopniowo, etapowo kanalizowanie wszystkich jednostek osadniczych oraz gazyfikacja gminy gazem ziemnym głównie miasto Pelplin i miejscowości Gręblin, Rudno, Lignowy,

· w celu wykorzystania potencjalnych szans rozwojowych gospodarczych,

związanych z przebiegiem autostrady A1 z węzłem Pelplin lokalizacja wzdłuż drogi dojazdowej do autostrady terenów rozwojowych,

· wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych obszaru gminy dla rozwoju potencjalnych funkcji turystyczno-rekreacyjnych: obszary leśne w zach. Części gminy, potencjał krajobrazowo-kulturowy terenów nadwiślańskich we wsch. części

obszaru gminy – objęcie ochroną szczególnie cennych obszarów i obiektów, odpowiednia promocja, zintensyfikowanie wykorzystania walorów kulturowych –

programy estetyzacji, rewaloryzacji, cennych układów urbanistycznych, wartościowych zachowanych obiektów oraz humanizacja zabudowy blokowej, wyznaczenie i wykreowanie systemu gminnych ścieżek rowerowych, promocja i wspieranie powstawania lokalnej bazy agroturystycznej we wsch. części obszaru gminy oraz wzdłuż Wierzycy

· ochrona oraz wzmocnienie elementów osnowy ekologicznej, poprawa stanu środowiska głównie poprzez poprawę stanu gospodarki ściekowej w gminie

· poprawa standardu zamieszkania i poziomu obsługi mieszkańców poprzez wyznaczenie, przygotowanie prawne i inżynierskie nowych terenów rozwojowych

· współpraca, współdziałanie z samorządami gmin sąsiednich oraz władzami powiatu i województwa w realizacji celów rozwojowych (..)

Obszary objęte lub wskazane do objęcia ochroną na podstawie przepisów szczególnych (..) środowisko kulturowe

· istniejące obiekty i obszary objęte ochroną na podstawie przepisów szczególnych zostały wymienione w pt. III Uwarunkowań oraz szczegółowo scharakteryzowane w studium dt. środowiska kulturowego (marzec 1998r.):

· w obrębie obiektów wpisanych do rejestru zabytków stosuje się przepisy dotyczące ochrony i użytkowania wynikające z Ustawy i ochronie dóbr kultury

z dnia 15 lutego 1962r. (Dz. Urz. z 1962r. Nr 10, poz. 48, z późniejszymi zmianami):

· obszary i obiekty postulowane do umieszczenia w rejestrze zabytków nieruchomych województwa gdańskiego na obszarze gminy i miasta Pelplin to cenne ruralistyczne miejscowości Rudno, Lignowy, Wielki Garc oraz zespoły obiektów w mieście- Zespół Kurii Biskupiej i szpitala św. Józefa oraz pojedyncze

obiekty architektoniczne w mieście i miejscowościach: Rajkowy, Nowy Dwór, Wielki Garc (szczegółowy opis tych obiektów znajduje się w Studium dot. środowiska kulturowego – marzec 1998r.)

Lokalne zasoby środowiska przyrodniczego i kulturowego (...) środowisko kulturowe

· układy ruralistyczne o zachowanym układzie (oprócz układów wpisanych i postulowanych do wpisania do rejestru zabytków województwa gdańskiego) to: Rożental, Janiszewko, Pomyje, Małe Walichnowy, Międzyłęż.

· zespoły i obiekty o wartościach historycznych (oprócz układów wpisanych i postulowanych do wpisania do rejestru zabytków województwa gdańskiego)- szczegółowe zestawienie tych obiektów znajduje się w Studium dot. wartości środowiska kulturowego (marzec 1998r.)

· obiekty i stanowiska archeologiczne na obszarze gminy – występuje ich ponad 100; dawne osadnictwo prehistoryczne skupione jest w większości wzdłuż rzeki Wierzycy i skarpy wiślanej. Są to stanowiska o różnej chronologii i różnego rodzaju- punkty i ślady osadnicze, osady otwarte, cmentarzysko płaskie, domniemane grodzisko. Lokalizację wszystkich zinwentaryzowanych obiektów archeologicznych przedstawiono na załączniku graficznym w skali 1:10 000 oraz szczegółowo wymieniono w Studium dot. środowiska kulturowego (marzec 1998r.)

W zakresie zmiany studium obszar I:

Wieś Pomyje – ze względu na brak obiektów i zespołów o wartościach historycznych postulowanych do objęcia ochroną prawną lub zapisami planu miejscowego, brak jest również przesłanek do ochrony układu przestrzennego wsi i wyznaczania stref ochrony konserwatorskiej..

Wieś Lignowy Szlacheckie posiada historyczny układ przestrzenny postulowany do ochrony – w całości znajduje się poza obszarem opracowania zmiany studium. Ewentualne wyznaczenie strefy ochrony ekspozycji historycznego układu ruralistycznego od strony wschodniej powinno nastąpić na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i wymaga korekty oraz uściślenia w stosunku do strefy wyznaczonej w dawnym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego dla gminy Pelplin (obowiązywał do końca 2003r.)

Wieś Janiszewko – w obszarze opracowania znajdują się dwa obiekty – budynki mieszkaniowe nr 4 i 7, które wymagają zachowania i ochrony zapisami planu miejscowego.

Wieś Janiszewo – obszar dawnego zespołu dworsko-parkowego postulowany jest do ochrony, a obszar dawnego parku powinien być na etapie planu miejscowego objęty zakazem zabudowy oraz nakazem ochron pojedynczych okazów historycznej zieleni. (..)

Obszary zabudowane, w tym wymagające przebudowy i rehabilitacji

· większość terenów zabudowy wymaga przebudowy wynikających z potrzeby wprowadzenia obsługujących je systemów infrastruktury technicznej- głównie kanalizacji sanitarnej i sieci gazowej (przebieg projektowanych sieci pokazano na planszy Kierunki rozwoju komunikacji i infrastruktury technicznej 1:25 000),

· miejscowości wymagające przebudowy i rehabilitacji, zmian w wyrazie estetycznym i zagospodarowaniu, by zintensyfikować wykorzystanie istniejących walorów kulturowych to przede wszystkim: Wielki Garc i miasto Pelplin

· miejscowości wymagające procesów modernizacyjnych – przede wszystkim humanizacji i estetyzacji form zabudowy i otoczenia terenu to głównie osiedla zabudowy blokowej na wsi, dotyczy to głównie miejscowości wiejskich: Rajkowy Rombark, Kulice, Lignowy Szlacheckie, Małe Walichnowy, Janiszewo

· miejscowości wiejskie gdzie poprzez przebudowy, uzupełnienia istniejącej struktury, modernizację, rozbudowę itp. należy poprawić, wyrównać standardy zamieszkiwania co najmniej do poziomu średniej wojewódzkiej to: Rajkowy, Kulice, Gręblin, Lignowy Szlacheckie

· w mieście wyznaczono:

· tereny przekształceń funkcjonalnych – rehabilitacji terenów zdegradowanych: dawny folwark Maciejewo (wszelkie działania poprzedzone wykonaniem studium funkcjonalno- przestrzennego, które określi zasady zagospodarowania dla prawidłowego ukształtowania przestrzeni, będącej łącznikiem pomiędzy historycznym a współczesnym układem), obszar

Cukrowni (przekształcenia struktury zmierzające do zmiany funkcji, ewentualne podziały terenu i wprowadzanie nowej zabudowy w dostosowaniu do zabudowy otoczenia),

· dysharmonijne układy i formy zabudowy wymagające przekształceń stworzenie nowej jakości przestrzeni: osiedle mieszkaniowe przy ul. Dworcowej, Kopernika; osiedle mieszkaniowe

„Pólko”, osiedle mieszkaniowe pomiędzy ul. Limanowskiego, Szpitalną (konserwacja i humanizacja zabudowy i wnętrz, uczytelnienie elementów rozgraniczających przestrzeń funkcjonalne),

· obszary wymagające rewaloryzacji – obszary polegające ochronie prawnej lub przewidziane do objęcia ochroną: ul. Mickiewicza, Sambora, plac Grunwaldzki, ul. Kościuszki (zachowanie tradycyjnej parcelacji w pasie bezpośrednio przylegającym do ulicy, ujednoczenie linii zabudowy, bieżąca konserwacja i wprowadzanie nowej zabudowy w tradycyjnych gabarytach i formach zabudowy, uporządkowania zapleczy działek) oraz pas wzdłuż ul. Starogardzkiej (uzupełnienie pierzei pd. zabudowy i stworzenie zabudowy parawanowej od osiedla „Pólko” – podkreślenie osi widokowej na Katedrę),(..) obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk (..)

Wieś Janiszewko – w obszarze opracowania znajdują się dwa obiekty – budynki mieszkaniowe nr 4 i 7, które wymagają zachowania i ochrony zapisami planu miejscowego. Wieś Janiszewo – obszar dawnego zespołu dworsko-parkowego postulowany jest do ochrony, a obszar dawnego parku powinien być na etapie planu miejscowego objęty zakazem zabudowy oraz nakazem ochron pojedynczych okazów historycznej zieleni(..)

St an d z i e d z i c t w a k u l t u r o w e g o i z a b y t k ó w o r a z d ó b r k u l t u r y w s p ó ł c z e s n e j

Według programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Pelplin na lata 2008-2011 na obszarze zmiany studium znajdują się następujące obszary i obiekty o wartościach kulturowych podlegające ochronie:

a) poprzez wpis do rejestru zabytków nieruchomych:

- układ urbanistyczno-krajobrazowy miasta Pelplina (decyzja nr KL.VI/0138/78 z dnia 09.04.1978, nr rejestru 974, nowy A-911) – w obszarze opracowania znajdują się dwie strefy: ochrony krajobrazu oraz ograniczenia gabarytu, a także obiekt archeologiczny w zakolu rzeki Wierzycy,
- kościół parafialny p.w. Św. Bartłomieja wraz z cmentarzem, starodrzewem, kaplica grobową rodziny Maniów, murem, plebanią, organistówką i otoczeniem w Rajkowach (decyzja nr PWKZ.R.4190-33/7103-3/2006/2007, z dnia 10.01.2007r., nr rejestru A-1800),

b) poprzez wpis do rejestru zabytków nieruchomych:

- grodziski wczesnośredniowieczny w Rajkowach, decyzja z dnia 03.09.1962r., nr rejestru 20,
- grodzisko wczesnośredniowieczne w Pelplinie decyzja nr 154/Archeol. z dnia 15.06.1971r.,
- osada w Pelplinie decyzja nr 127/Archeol. z dnia 31.03.1971r.;
- osada w Rajkowach decyzja nr 128/Archeol. z dnia 13.03.1971r. (wpisana do rejestru pod nazwą "Radostowo");

c) poprzez wpis do gminnej ewidencji zabytków:

- miejscowość Bielawki: budynek gospodarczy, Dom Pomocy Społecznej, kapliczka, szkoła,
- miejscowość Nowy Dwór: budynek nr 1, kaplica, kapliczka I, kapliczka II,
- Rajkowy- Ornasowo: cmentarz, dwór, park,
- Rajkowy wieś: budynki nr 1, n1 gospodarczy, nr 2, nr 3, nr 5, nr 5 gospodarczy, nr 6, nr 12, nr 14, nr 16, nr 17, nr 18, nr 22, nr 25, nr 26, nr 27, nr 28, nr 37, nr 60, nr 66, nr 69, nr 72, nr 73, nr

73 gospodarczy, nr 75, nr 76, r 124 gospodarczy, nr 124 magazyn, nr 143 Nadleśnictwo, nr 143 stodoła, nr 143 obora cmentarz, kapliczka I, kapliczka II, kapliczka III, kościół, mur i brama cmentarza, plebania, trafostacja;

- Rombark: dwór, szkoła;
- Ropuchy: dwór, kapliczka.

d) jako obiekty zabytkowe wyróżniające się w skali regionu:

- obiekt sakralny – kościół barokowy w Rajkowach,
- cmentarz rodowy w Ornasowie (..)

Ogólne zasady ochrony zasobów środowiska kulturowego przyjęte w studium są następujące:
W strefie ochrony konserwatorskiej cennego układu przestrzennego wsi Rajkowy - obowiązuje:

- przedmiotem ochrony są: historyczne podziały własnościowe, historyczny układ komunikacyjny, układ zabudowy w zagrodach, obiekty małej architektury oraz historyczna zieleń związana z zabudową i układem komunikacyjnym,
- w obrębie zabudowy zagrodowej obowiązuje wymóg zachowania historycznych zasad zagospodarowania,
- ustala się wymóg ochrony historycznych rozgraniczeń nieruchomości,
- zabytkowa zieleń wysoka w obrębie strefy wymaga ochrony.

W obszarach i dla obiektów chronionych poprzez wpis do gminnej ewidencji zabytków obowiązuje:

- przedmiotem ochrony są historyczne: bryła i kształt dachu, dyspozycja ścian zewnętrznych, kształt i podziały stolarki okiennej i drzwiowej, detal architektoniczny, układ budynków i sposób zagospodarowania terenu, historyczna zieleń
- dopuszcza się lokalizację nowej zabudowy w historycznych zespołach pod warunkiem zharmonizowania z istniejącą zabudową o wartościach historycznych,
- dopuszcza się rozbudowę budynków na zasadzie kontynuacji pierwotnych proporcji gabarytów obiektów
- postuluje się promocję obszarów i obiektów w celu zagospodarowania i utrzymania zgodnego z ich wartością oraz wykorzystania ich w promocji gminy.

W obrębie strefy ochrony archeologicznej obowiązują:

- wymóg przeprowadzenia badań ratowniczych w przypadku planowanej inwestycji,
  - uzgodnienie projektowanych zmian z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, po zaopiniowaniu przez Muzeum Archeologiczne w Gdańsku – w opiniach archeologicznych określone zostaną zasady ochrony konserwatorskiej dla poszczególnych obiektów,”
- ZAŁĄCZNIK NR 8 DO UCHWAŁY NR XLI/391/2010 RADY MIEJSKIEJ W PELPLINIE Z DNIA**

10 LISTOPADA 2010R. UZASADNIENIE PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ ORAZ SYNTEZA USTALEŃ PROJEKTU STUDIUM:

„Oprócz polityki rozwojowej gminy studium określa działania ochronne niezbędne dla ochrony cennych obszarów i obiektów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego w nawiązaniu do ponadlokalnej polityki ochronnej.

W Studium wyznaczono 3 grupy obszarów problemowych wymagających szczegółowych, specjalistycznych analiz przestrzennych.

Wyróżnione obszary problemowe to:

- teren po byłej Cukrowni Pelplin w mieście – obszar kształtowania nowego centrum miasta, został podzielony na dwie części: tzw. obszar „A” po zachodniej stronie linii kolejowej, który przeznaczony jest dla lokalizacji zabudowy mieszkaniowo-usługowej i tzw. obszar „B” po wschodniej stronie

linii kolejowej, który przeznaczony jest dla lokalizacji zabudowy usługowo produkcyjnej,

- wsie Rajkowy i Gręblin – miejscowości zlokalizowane w obszarze bezpośredniego oddziaływania planowanej elektrowni konwencjonalnej, w obrębie których planowane są inwestycje powiązane z elektrownią konwencjonalną, np. nowe rozwiązania komunikacyjne,
  - przekształcenia krajobrazu gminy wskutek lokalizacji ponadlokalnych urządzeń elektroenergetyki, dotyczy: obiektu planowanej elektrowni konwencjonalnej, farm wiatrowych, stacji elektroenergetycznej 400/110kV i napowietrznych linii elektroenergetycznych WN i NN”
- ZAŁĄCZNIK NR 1 CZĘŚĆ II DO UCHWAŁY NR XLI/391/2010 RADY MIEJSKIEJ W PELPLINIE Z DNIA 10 LISTOPADA 2010R.:**

„Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

W zakresie ochrony krajobrazu kulturowego gminy obowiązują generalne zasady przy lokalizowaniu nowej zabudowy i nowych sposobów zagospodarowania terenu:

1. należy kontynuować historyczne zasady kształtowania krajobraz kulturowy miejsca,
2. obowiązuje kontynuacja regionalnych i lokalnych tradycji budowlanych,
3. obowiązuje maksymalne ograniczenie ewentualnego negatywnego oddziaływania na krajobraz form przestrzennych niezbędnych dla rozwoju, a obcych kulturowo przy zastosowaniu wszelkich możliwych środków łagodzących.

Obszary o wartościach historycznych – objęcie ochroną prawną:

Obiekty proponowane do wpisania do rejestru zabytków nieruchomych województwa

Obiekty proponowane do wpisu do rejestru zabytków (na podst. Programu Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Pelplin na lata 2008-2011 opracowanie: mgr Jolanta Barton- Piórkowska, 2007)

1. Małe Walichnowy, nr 3 zagroda Dirksenów: budynek mieszkalny z 1878 r., budynek gospodarczy z 1930 r., park z 3 ćw.XIX w.
2. Ornasowo dwór z 1861 r. z parkiem z 2 poł. XIX w.
3. Ornasowo kaplica rodowa z 2 poł XIX w.
4. Wielki Garc, nr 28 dawna karczma z poł XIX w.
5. Nowy Dwór kaplica p.w. św. Józefa z 1 poł XVII w.
6. Wola, nr 11 dwór z parkiem z pocz. XX w.
7. Kulice, ul. Pelplińska cmentarz z kaplicą rodową z 2 poł XIX w.
8. Pelplin pałac i ogród biskupi
9. Pelplin kaplica p.w. św. Józefa w zespole Zakładu Sióstr Miłosierdzia
10. Pelplin cmentarz katolicki
11. Pelplin, ul. Mickiewicza 12 kamienica

Czytelne, zachowane historyczne układy ruralistyczne

Dotyczy miejscowości: Lignowy Szlacheckie, Międzyłęź, Wielki Garc, Rajkowy, Rombarck, dla których należy wyznaczyć w planie miejscowym strefy ochrony konserwatorskiej.

W obszarach historycznych granic układu przestrzennego obowiązuje:

- przedmiotem ochrony są: historyczne podziały własnościowe, historyczny układ komunikacyjny, układ zabudowy w zagrodach, obiekty małej architektury oraz historyczna zieleń związana z zabudową i układem komunikacyjnym,
- w obrębie zabudowy zagrodowej obowiązuje wymóg zachowania historycznych zasad zagospodarowania,
- ustala się wymóg ochrony historycznych rozgraniczeń nieruchomości,

- zabytkowa zieleń wysoka w obrębie strefy wymaga ochrony,
- zakazuje się wprowadzania zabudowy przeskalowanej w stosunku do historycznej zabudowy i obniżającej estetykę otoczenia.

Zachowane historyczne zespoły dworsko-parkowe

1 Ropuchy

2 Wola

3 Międzyłęż

4 Lignowy Szlacheckie

5 Małe Walichnowy (zagroda Dirksenów) 6 Ornasowo

7 Bielawki

8 Rombark

9 Janiszewo

W obszarach i dla obiektów w tych zespołach obowiązuje:

- przedmiotem ochrony jest historyczny układ przestrzenny, z elementami struktury: historyczną zabudową i historyczną zielenią – starodrzew i elementy zieleni komponowanej,
- należy zapewnić jedność kompozycyjną i funkcjonalną zespołu dworsko parkowego,
- obowiązuje nakaz kontynuowania tradycji miejsca poprzez zachowanie tradycyjnych zasad kształtowania przestrzeni, architektury i jej otoczenia przyrodniczego; kontynuowania tradycji budowlanej poprzez utrzymanie (w przypadku modernizacji) i stosowanie (w przypadku przebudowy i rozbudowy) zasad kształtowania tradycyjnej bryły i form nawiązujących do form tradycyjnych w regionie,
- przedmiotem ochrony obiektów architektonicznych są: historyczna bryła i kształt dachu, dyspozycja ścian zewnętrznych, kształt i podziały stolarki okiennej, detal architektoniczny oraz układ budynków i sposób zagospodarowania terenu
- wszystkie zmiany sposobu zagospodarowania obszaru zespołu: budowa, rozbudowa, odbudowa budynków, przekształcenia formy i kolorystyki obiektów oraz rewaloryzacja parku, a także ich bezpośredniego sąsiedztwa, wymaga uzgodnienia z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków
- postuluje się promocję obszarów i obiektów w celu zagospodarowania i utrzymania zgodnego z ich wartością oraz wykorzystania ich w promocji gminy.
- postuluje się rewaloryzacje parków w ich historycznych granicach

z zachowaniem wartościowego starodrzewu zieleni wyznaczającej układ kompozycyjny. **Przedpoła ekspozycji cennych panoram miejscowości z dominantą wieży Kościoła** Dotyczy Miasta Pelplina, wsi Lignowy Szlachecki, Rajkowy, Rudno i Wielki Garc. W strefach otoczenia krajobrazowego, które obejmują tereny rolnicze, niezabudowane obowiązuje:

- zalecenie opracowania poprzedzających studiów krajobrazowych i analizy ekspozycji przy lokalizacji nowych zespołów zabudowy,
- postuluje się wprowadzenie ograniczenia dopuszczalności zabudowy na przedpolach ekspozycyjnych zwartej zabudowy wiejskiej – zakaz lokalizowania obiektów o gabarytach konkurujących z dominantami; nowa zabudowa lokalizowana na podstawie ustaleń planu miejscowego, zawierającego poprzedzające studia krajobrazowe i analizy ekspozycji,
- zaleca się wprowadzenie zieleni, stanowiącej element kompozycyjny panoramy miejscowości,
- ograniczenie wprowadzenie zabudowy na przedpolach ekspozycyjnych zwartej zabudowy wiejskiej do zabudowy stanowiącej kontynuację naturalnych kierunków rozwoju chronionego układu przestrzennego,
- postuluje się rekultywację i przekształcenia struktury obszarów wpływających niekorzystnie na sąsiedztwo wartościowych obiektów lub ich widoków.

Obszary do przekształceń i rehabilitacji

Przekształcenia i rehabilitacja w obrębie historycznych parków

Dotyczy parków wiejskich i parków w zespołach dworsko-parkowych w miejscowościach: Gręblin, Nowy Dwór, Pomyje, Rudnopol, Rajkowy – Hilarowo, Rajkowy – Józefowo; obowiązują następujące zasady:

§ przedmiotem ochrony jest historyczna zieleni,

§ postuluje się rehabilitację i przekształcenia parków w ich historycznych granicach z zachowaniem wartościowego starodrzewu zieleni wyznaczającej układ kompozycyjny,

§ postuluje się wykorzystanie parków jako tereny zieleni ogólnodostępnej oraz zieleni wzbogacającej ośrodek ekologiczny gminy.

Rewaloryzacja i adaptacja obszarów i obiektów o walorach historycznych

Dotyczy obszarów i obiektów o wartościach historycznych w złym stanie technicznym, obecnie nieużytkowanych i zaniedbanych: dwór w Ornasowie, dwór w Woli, zagroda Dirksenów w Małych Walichnowach, obowiązują następujące zasady:

ü przedmiotem ochrony obiektów architektonicznych są: historyczna bryła i kształt dachu, dyspozycja ścian zewnętrznych, kształt i podziały stolarki okiennej oraz detal architektoniczny

ü postuluje się promocję obiektów w celu zagospodarowania i utrzymania zgodnego z ich wartością,

ü dokonywane zmiany związane z remontami budynków wymagają uzgodnienia z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków

Zalecane opracowania specjalistyczne dot. dziedzictwa kulturowego

W związku z planowanymi nowymi terenami inwestycyjnymi i planowanymi obiektami infrastruktury technicznej (napowietrzne linie elektroenergetyczne wraz z urządzeniami stacjami, farmy wiatrowe, obiekty elektrowni konwencjonalnej) należy zastosować środki łagodzące/ minimalizujące skutki wprowadzenia elementów obcych w krajobrazie. Ponieważ planowane inwestycje spowodują trwałe i nieodwracalne zmiany w krajobrazie, należy zrobić wszystko aby krajobraz jej otoczenia nabrał cech zadbanego i atrakcyjnego i – w swoim rodzaju

– harmonijnego. Dotyczy to miejscowości: Rajkowy, Rudno, Gręblin. **Studia ruralistyczno-krajobrazowe historycznych miejscowości** Dotyczy miejscowości: Wielki Garc, Lignowy, Rudno, Gręblin, Rajkowy

W opracowaniu studialnym obejmującym cenne układy ruralistyczne należy określić przede wszystkim:

ü przedmiot ochrony wraz ze wskazaniem wszystkich jego elementów,

ü ograniczenia, nakazy i zakazy w użytkowaniu i zagospodarowaniu terenów.

ü działania niezbędne dla zapobiegania zagrożeniom dla zabytków,

ü możliwości wykorzystania obiektów i zespołów zabytkowych zgodnie z ich rangą. Szczegółowe studia środowiska kulturowego powinny być sporządzane w fazie przedprojektowej do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a ich wyniki „skonsumowane” w ustaleniach tych planów. Dopiero plan miejscowy, stanowiący przepis prawa lokalnego stanowić może skuteczne narzędzie ochrony cennych walorów środowiska kulturowego.(..)

Ochrona obiektów archeologicznych Ogólne zasady ochrony dla obiektów archeologicznych zinwentaryzowanych są następujące:

ü dla zinwentaryzowanych stref ochrony archeologicznej (poza wpisanymi do rejestru zabytków archeologicznych) (zaznaczonych na załączniku graficznym „Kierunki zagospodarowania przestrzennego”) ustala się wymóg uzgodnienia wszystkich planów i projektów dotyczących terenu stref ochrony z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Gdańsku i opiniowanie z Muzeum Archeologicznym w Gdańsku,

ü tereny płaskich stanowisk archeologicznych mogą być przeznaczone pod zagospodarowanie po przeprowadzeniu archeologicznych badań ratowniczych i sporządzeniu dokumentacji archeologiczno-konserwatorskiej;

ü dla stanowisk o własnej formie krajobrazowej – grodzisk i cmentarzysk przewidzianych do trwałej ochrony – wprowadza się znaczne ograniczenia inwestowania na ich terenie i na obszarze przylegającym bezpośrednio do nich – zasady zagospodarowania określi Wojewódzki Konserwator Zabytków po przeprowadzeniu stosownych badań terenowych,

ü w folderach i przewodnikach turystycznych należy umieścić informacje o zabytkach archeologicznych, uzyskanych w trakcie prac wykopaliskowych.(..)

Definicja inwestycji celu publicznego określona w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997r. o gospodarce nieruchomościami – Dz. U. z 2000r Nr 46, poz. 543 z późn. zm. to działania stanowiące realizację celów takich jak(..):

§ opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,

§ ochrona Pomników Zagłady oraz miejsc i pomników upamiętniających ofiary terroru komunistycznego, (..)

§ cmentarze – ich zakładanie i utrzymywanie,

§ miejsca pamięci narodowej – ich ustanawianie i ochrona, (..)”

V. 1.C/ STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO- GOSPODARCZEGO DLA GMINY PELPLIN DO ROKU 2020:

- UCHWAŁA NR XXXVII/359/10 RADY MIEJSKIEJ W PELPLINIE Z DNIA 30 LIPCA 2010 ROKU:

„Obiekty zabytkowe

W gminie Pelplin Uchwałą Rady Miejskiej Nr XVI/137/08 z dnia 26 czerwca

2008 roku przyjęto Gminną Ewidencję Zabytków. Ewidencja została uwzględniona w opracowywanych dokumentach strategicznych i planistycznych gminy. Na terenie gminy Pelplin znajdują się liczne obiekty zabytkowe.

Poniższy wykaz przedstawia rejestr zabytków nieruchomych :

- Kościół parafialny p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP w Wielkim Garcu,
- Kościół parafialny p.w. Św. Marcina i Małgorzaty w Lignowach Szlacheckich,
- Wieża kościoła w Rudnie,
- Układ urbanistyczno – krajobrazowy miasta Pelplina,
- Zespół kościoła filialnego p.w. Bożego Ciała wraz ze szpitalem, cmentarzem i ogrodzeniem,
- Zespół klasztoru Cystersów – Bazylika Katedralna p.w. Wniebowzięcia NMP,
klasztor, kaplica Św. Barbary, Wyższe Seminarium Duchowne, Collegium – Marianum, wieża ustępowa, budynek bramy, mały młyn, stajnia,
- Zespół kanonii i sufraganii przy ul. Konopnickiej 1-5, Przystań Sobieskiego nr 1 ,
- Cmentarz mennonicki i ewangelicki z murem, starodrzewem i nagrobkiem z 1807 roku w Międzyłężu,
- Kościół parafialny p.w. Św. Bartłomieja wraz z cmentarzem, starodrzewem,
- kaplicą grobową rodziny Maniów, murem, plebanią, organistówką i otoczeniem w Rajkowych,
- Kamienica przy Placu Grunwaldzkim nr 9 w Pelplinie,
- Kamienica przy ul. Mickiewicza nr 2a w Pelplinie,
- Kamienica przy ul. Mickiewicza nr 2b w Pelplinie,
- Willa przy ul. Mickiewicza 32,

Do zabytków ruchomych należą :

- Obraz „Wskrzeszenie Łazarza w Betanii”, XVII/XVIII w., krużganek klasztorny,

- Obraz: „św. Paweł i św. Barnabasz,, XVII/XVIII w., krużganek klasztorny,
- Obraz "Gody w Kanie Galilejskiej", XVII/XVIII w., krużganek klasztorny,
- Ołtarz Główny Bazyliki Katedralnej, 1623-40, z obrazami Hermana Hana,
- Ołtarz Wniebowzięcia NMP tzw. Mariacki w Bazylice Katedralnej,
- Wyposażenie Bazyliki Katedralnej, ołtarze ś. Filipa, Siedmiu Sakramentów, św. Jakuba, św. Andrzeja, z obrazami,
- Wyposażenie Bazyliki Katedralnej - 3 ołtarze: Św. Bernarda, Benedykta i Roberta, z rzeźbami i obrazami Samuela Buchwalda; ołtarz Niepokalanego Poczęcia. NMP, 1718.; ołtarz Krzyża Św. tzw. Stygmatów św. Franciszka,
- Wyposażenie kościoła p.w. Bożego Ciała: ołtarz główny Koronacji NMP, 1760, z obrazami i rzeźbami, 1760; ołtarz boczny św. Rocha, 3. ćw. XVIII w.; ołtarz boczny Anioła Stróża, 1680,
- Obrazy: „Fundacja klasztoru cysterskiego w Pogódkach", 1676, A. Stech; „Wizerunek księcia Sambora II", 1676, A. Stech; rama do wizerunku księcia Sambora II, 1676, A. Schluter Starszy, Bazylika Katedralna,
- Ambona w bazylice Katedralnej, 1682, Mateusz Schuiter z Gniewa,
- Ołtarz Św. Jana Nepomucena w Bazylice Katedralnej,
- Ołtarz Św. Maurycego w Bazylice Katedralnej, z obrazem „Wyznanie wiary przez Św. Maurycego",
- Ołtarz Św. Macieja w Bazylice Katedralnej
- Ołtarz Św. Marii Magdaleny, w Bazylice Katedralnej,
- Ołtarz Św. Młodzianków w Bazylice Katedralnej.”

V. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy:

A/ Zarys historii obszaru gminy:

„Pelplin na kartach historii pojawił się 2 stycznia 1274 r., w dokumencie wystawionym w Świeciu przez księcia pomorskiego Mszczuja (Mestwina) II, syna Mszczuja I i Zwinisławy, córki Mieszka Starego. Książę wówczas nadał Cystersom wieś zwaną Polplin wraz z obszarem zawartym między rzekami Wierzycą, Jonką i Węgiernicą. Od tej pory ziemie Pelplińskie nierozzerwalnie złączyły się ze światem duchowym. Pomiedzy XIII i XVI w. w dolinie nad Wierzycą zakonnicy wzniesli trójnawową świątynię oraz zabudowania klasztorne i gospodarcze. Jak pisał w swojej kronice Jan Długosz „Klasztor ten był tak piękny i znakomity ze względu na wzniesione w nim budowle i mury, że łatwo budził u wszystkich śmiertelnych podziw”. 16 lipca 1821 r. Papież Pius VII bullą „De salute animarum” powiększył Diecezję Chełmińską i przeniósł stolicę z Chełmży do Pelplina /zostanie stolicą diecezji starały się Toruń i Chełmno, lecz rząd pruski wybrał Pelplin w obawie, by większe ośrodki miejskie nie stały się ośrodkami polskiego życia narodowego /. Pelplin oficjalnie stał się siedzibą Biskupów w 1824 r.. Wydarzenia te miały ogromne znaczenie dla niewielkiej wówczas wioski – widać to szczególnie w liczbie ludności. W 1780 r. Pelplin liczył zaledwie 318 osób, a już w 1855 r. liczba mieszkańców wzrosła do 1300. Wyższe Seminarium Duchowne założone w Chełmnie w 1630 r., przeniesiono do Pelplina w 1829 r. W 1836 r., dzięki staraniom ówczesnego Biskupa Anastazego Sedlaga, otwarto w Pelplinie Collegium Marianum -wówczas jedyną na terytorium zaboru pruskiego polską szkołę średnią. Uczono w niej języka i historii polskiej oraz rozmawiano po polsku Stała się podówczas nie tylko tzw. Niższym Seminarium Duchownym, lecz także miejscem przygotowania kadry inteligencji dla Polski niepodległej. Obie szkoły istnieją po dziś dzień i mają swoje siedziby w pocysterskich zabudowaniach sąsiadujących z przepiękną gotycką bazyliką katedralną. W Pelplinie od 1860 roku działała drukarnia, w której drukowany był najpierw „Rolnik” a potem w latach 1869 – 1939 „Pielgrzym”. Dziś już nie tylko drukarnia, ale także wydawnictwo noszą nazwę „Brenardinm”. Jest to jedna z najprężniej działających firm w Pelplinie i okolicach oraz jedno z największych Wydawnictw na Pomorzu. W 1931 r., kiedy Pelplin liczył 4200 mieszkańców, nadano mu prawa miejskie, a 6 lat później przyznano herb z mitrą. Wybuch II wojny światowej otworzył najbardziej tragiczny rozdział w historii Pelplina. Seminarium Duchowne stało się m.in. więzieniem gdzie odbywały się przesłuchania torturowanych więźniów. 20 października 1939 r. po krwawej procesji, która przeszła przez miasto zginęli pelplińscy profesorowie, kanonicy i pracownicy Kurii jacy znajdowali się na miejscu. Zginęło także kilku świeckich obywateli Pelplina. Dzień 7 marca 1945 r. położył kres okupacji hitlerowskiej. Detonacje przy wysadzaniu mostów

przez wycofujące się oddziały niemieckie zniszczyły witraże Katedry, kościoła parafialnego, kaplic Seminarium i Collegium Marianum. Jedyna bomba, która wpadła do Katedry, przebiwszy dach sklepienia za ołtarzem głównym, na szczęście nie eksplodowała (do dziś na suficie Katedry można wciąż dostrzec to miejsce). 25 marca 1992 r. Pelplin stał się Stolicą Diecezji Pelplińskiej. Pierwszym Biskupem Pelplińskim został ksiądz prof. dr hab. Jan Bernard Szlaga. Dzięki niemu i olbrzymiemu zaangażowaniu jego współpracowników zabytkowe budowle zostały odrestaurowane a w nim perła architektury Bazylika Katedralna, która jest drugim, co do wielkości kościołem w Polsce zbudowanym z cegły. Zespół zabytkowych budowli w Pelplinie, z jedynym w Polsce egzemplarzem Biblii Gutenberga, został odznaczony Certyfikatem Polskiej Organizacji Turystycznej dla najlepszego Produktu Turystycznego roku 2003.” <http://pelplin.pl/historia-ziemi-pelplinskiej/>

Bielawki: „Folwark klasztorny w kluczu pelplińskim wydzielony na początku XVII w. Pierwsza wzmianka pochodzi z 1615 r. Zarządzany bezpośrednio przez zakonników. Od połowy XVII w. istniała w Bielawkach karczma, czynna też była cegielnia. 5 maja 1656 r. w Bielawkach został zabity szwedzki wartownik, za co przeor musiał zapłacić 100 talarów odszkodowania. Po sekularyzacji dóbr klasztornych, jako dzierżawa przeszła w ręce rodziny Grolp, a w 1903 r. została sprzedana. W 1895 r. Bielawki liczyły 178 mieszkańców w tym 158 katolików i 20 ewangelików. W okresie międzywojennym i powojennym siedziba nadleśnictwa.”

Gręblin: „**Dawne nazwy:** Gremelin, Gremlin, Gręblino, Grzemielin, Grębliny, niemieckie Gremblin. W 1229 roku zapisany przez książąt pomorskich, wraz z całą ziemią gniewską, klasztorowi cysterskiemu w Oliwie. Po cofnięciu darowizny przez Sambora, przekazany zakonowi krzyżackiemu, razem z innymi 16 wsiami. Na mocy przywileju, wydanego w 1301 roku przez wielkiego mistrza Helwiga von Goldbach, stał się Gręblin wsią czynszową na prawie chełmińskim. Po 1466 roku, w czasach Rzeczypospolitej Polskiej, wszedł w skład starostwa międzyłęskiego. Z 1654 pochodzi potwierdzenie wszystkich przywilejów wsi, podpisane przez króla Jana Kazimierza. Pod koniec wieku XVI, gdy dobra dzierżawili Denhoffowie, mieszkańcy opowiedzieli się za wyznaniem luteranckim. W 1829 roku wieś rozparcelowano na obszerne gospodarstwa gburkie, wówczas była tu szkoła i 22 domy mieszkalne.”

Janiszewko :” niem. Neu- Janischau. Wieś włościańska położona na lewym brzegu rzeki Wierzycy, licząca około 1870 roku 15 domów mieszkalnych i 184 mieszkańców.”

Kulice :” Kulendorff, Kulicze, Kuhlitz, niemieckie Kulitz. W 1274 roku książę Mestwin II darował Kulice cystersom w Pelplinie, była to wówczas wieś na prawie polskim, zmienionym w 1323 roku na chełmińskie przywileje opata pelplińskiego Jordana, wydanym K. Leopoldowi z Gniewa, w tym czasie odnotowana karczma. W 1375 roku opat Piotr z Rogowa oddał gospodarzom dwie włóki w dzierżawę. Następnie, znany z 1671 roku sołtys Michał Szulc a z 1753 roku Michał Felski, z żoną Justyną. W 1753 roku wieś liczyła 31 włók, zamieszkiwało ją 9 gburów a sołtysem był Wawrzyniec Zgoda. Po kasacji klasztoru, rząd pruski oddał ziemie gospodarzom.”

Lignowy Szlacheckie :” Lubnowo, Lubnowy, niemieckie Adelige Liebenau. Po raz pierwszy wymieniona w dokumentach w 1229 roku, gdy księżęta pomorscy Świętopełk i Sambor zapisali ziemię gniewską, łącznie z okolicznymi wsiami, klasztorowi cysterskiemu w Oliwie. Po cofnięciu darowizny przez Sambora, syn Świętopełka, na mocy układu w Miliczu, zmuszony był oddać wszystkie dobra zakonowi krzyżackiemu. Wówczas Lignowy stały się wsią czynszową na prawie niemieckim, której lokację podpisał wielki mistrz krajowy Helwig von Goldbach a potwierdził w 1340 roku komtur gniewski Herman Kühdorf oraz w 1381 wielki mistrz Winryk von Kniprode. Po połączeniu tych ziem Koroną Polską, od 1499 roku wieś pozostaje w rękach kasztelana chełmińskiego Jerzego Konopackiego, następnie marszałka koronnego Stanisława Przyjemskiego. W latach 1630-50 właścicielem Lignów był hrabia Gerhard Denhoff, po nim synowie – Władysław, następnie Stanisław. W 1728 roku drogą mariażu przeszły na księcia Adama Czartoryskiego, który sprzedał je w 1787 roku. W 2. połowie XIX wieku we wsi rozwinęły się obszerne gospodarstwa gburkie, przeważnie niemieckich osadników. Po 1920 roku część z tych majątków rozparcelowano i oddano w ręce polskie.”

Małe Walichnowy :” Rosischino, Rossitzina, Valkenow, Falkenow, Walichnówko, Waliknowy, Nowe Walknowy, niemieckie: Klein Falkenau. Miejscowość położona przy wałach wiślanych, wymieniona w źródłach po raz pierwszy w 1276 roku, kiedy Książę pomorski Sambor oddał wieś Krzyżakom wraz z całą ziemią gniewską. W XVII wieku nastąpił podział na Małe i Wielkie Walichnowy. Wówczas we wsi przeważali luteranie i menonici (w 1885 roku mieszkało tu jeszcze 22 menonitów), następnie ewangelicy.”

Międzyłęź :” Medilanze, Meselanz, Mesland, czyli wieś leżąca między łągami, niemieckie: Alt Moesland, Mösländ. Miejscowość wymieniana po raz pierwszy w dokumentach z 1282 roku, gdy legat papieski biskup Filip z Fermo, potwierdził przekazanie Krzyżakom ziemi gniewskiej razem z Międzyłężem. W państwie zakonnym wieś była siedziba wójtostwa, należącego do komturii malborskiej.

W okresie Rzeczypospolitej istniało tu niegrodowe starostwo międzyłęskie, wydzielone ze starostwa gniewskiego i osieckiego, kolejno dzierżawione przez rodzinę Tiedemann-Giese w latach 1488-1546, następnie Konopackich, prowadzących długoletnie spory o dzierżawę z kolejnym właścicielem Stanisławem Przyjemskim, krótko Wejherów, wreszcie księcia Adama Czartoryskiego, który sprzedał je w 1787 roku. Wieś rozrosła się do trzech części: Starego Międzyłęża, Nowego Międzyłęża i folwarku. Po wybudowaniu cukrowni w Pelplinie w 1870 roku, Międzyłęź został połączony kolejką wąskotorową z sąsiednimi miejscowościami i samym miastem. Wówczas we wsi funkcjonowała gospoda, kowal, a także cegielnia i mleczarnia.”

Pomyje :” Jako miejscowość granicząca z Pelplinem, Pomyje wymieniane są już w dokumencie Mszczuja z 1278 r. Był to folwark krzyżacki należący do komturii gniewskiej. W 1421 r. wielki mistrz Michał Kuechmeister von Sternberg podarował go cystersom pelplińskim w zamian za przywileje

Mściwoja, Przemysława i Łokietka. W 1594 r. planowano wzięcia wsi w dzierżawę przez gospodarzy lignowskich. Na spisany dokumencie widniały podpisy gospodarzy lub pieczęcie. Kontrakt ostatecznie nie doszedł do skutku bowiem w 1601 r. opat Kostka zawarł nowy (na 30 lat) z 4 gospodarzami z Berwaldu (Baerwalde) pod Malborkiem. Byli to holenderscy luteranie, którym wolno było pozostać przy swojej religii, ale zabroniono im budowania kościoła i zakładania cmentarza. Nowi gospodarze przejęli wszystkie dotychczasowe zabudowania oprócz karczmy. W 1660 r. opat Czarliński dał 4 puste włóki w Pomyjach swemu wiernemu słudze Tomaszowi Morawskiemu na 20 lat, później kolejny opat ponowił ten przywilej. W 1666 r. opat Ciecholewski osadził na folwarku gospodarzy poddanych klasztorowi. Dzierżawcą karczmy był Szymon

Kozdrój.

W 1772 r. folwark był w rękach gospodarzy to też rząd pruski przy sekularyzacji dóbr pozostawił go w ich rękach. Wieś liczyła w 1869 r. – 302 mieszkańców w tym 268 katolików i 32 ewangelików oraz 2 Żydów; 18 domów. Na wybudowaniach było 6 gospodarstw gburskich i 1 zagroda.”

Rajkowy :” Racicowo, Raycow, Raichowe, Raickau, niemieckie: Raiku. Miejscowość znana od 1224 roku, kiedy książę pomorski Sambor II nadał część tutejszych ziem klasztorowi w Oliwie, następnie w 1289 cała wieś znalazła się w posiadaniu cystersów oliwskich. Okres państwa zakonnego przyniósł Rajkowym odnowienie w 1439 roku wszystkich przywilejów, na podstawie przywileju wielkiego mistrza Pawła von Russdorf. W okresie przynależności do Korony Polskiej wieś wchodziła w skład starostwa gniewskiego. Z czasów wojen ze Szwedami znany jest leżący nad rzeką Wierzycą okrągły szaniec zwany „Zamczyskiem”.”

Ropuchy :” niemieckie: Roppuch. Był to majątek należący do cystersów pelplińskich, który w 1367 roku opat Maciej podzielił między 19 dzierżawców. W 1380 roku opat Piotr z Rogowa zezwolił na założenie we wsi karczmy z ogrodem. W połowie XVIII wieku nie odnotowano w Ropuchach żadnego samodzielnego gospodarstwa, całość dzierżawił Christian Arndt, po nim Michał Helwig z Tczewa. Po sekularyzacji dóbr pelplińskich w 1779 roku, wieś stała się własnością skarbu pruskiego, oddawaną w dzierżawę. W 2. połowie XIX wieku rozwinęła się tu uprawa buraków cukrowych, kontraktowanych przez otwartą w 1870 roku pelplińską cukrownię.”

Rożental :” niemieckie: Rosenthal. Miejscowość pierwotnie należała do cystersów pelplińskich, wymieniona w dokumentach z 1372 roku, gdy opat Piotr z Rogowa, zamienił lokację polską na chełmińską, wówczas istniała we wsi karczma. Późniejsze przywileje opackie między innymi opata Kostki z 1600 roku, potwierdzały obszar nadania. W końcu XIX wieku było tu 12 gburów, 20 zagród a część mieszkańców pracowała w pelplińskiej cukrowni.”

Rudno :” Rudna, Rauden, niemieckie: Adlig Rauden. Jedna z najstarszych miejscowości w tym regionie, siedziba kasztelan z zamkiem obronnym. W dokumencie z 1229 roku przekazującym Rudno cystersom z Oliwy, obok książąt pomorskich – Sambora i Świętopełka, jako świadek wystąpił kasztelan Pantinus. Następnie kolejno własność biskupów kujawskich, ponownie książąt pomorskich, wreszcie po układzie w Milczu w 1282 roku, państwa zakonnego. W czasach Rzeczypospolitej Polskiej wieś wchodziła w skład

dóbr gniewskich, dzierzawionych przez kasztelana chełmińskiego Jerzego Konopackiego, po nim marszałka koronnego Stanisława Przyjemskiego a od 1630 roku rodzinę Denhoff – Gerharda i jego synów Władysława i Stanisława. W 1648 roku istniały w Rudnie dwie karczmy, szynk i dwa młyny. W 1730 roku przechodzi wieś na własność księcia Adama Czartoryskiego, który sprzedał tuż po zajęciu tych ziem przez Prusy. W roku 1900 zbudowano we wsi z inicjatywy proboszcza i mieszkańców, dom starców z dużym ogrodem.”

Wielki Garc :” Garzeke, Gardz, Garczk, niemieckie Gross Gartz. Miejscowość znana od 1229 roku, gdy książę pomorski podarował ją klasztorowi cysterskiemu w Oliwie, razem z całą ziemią gniewską. Następnie na mocy układu w Milczu znalazła się w obrębie państwa krzyżackiego. Pierwotna lokacja wsi nie jest znana, odnowienie prawa chełmińskiego przez komtura gniewskiego Henryka Reiss von Plauen, nastąpiło w 1336 roku. Wkrótce potem dokonał się podział na Wielki i Mały Garc. W czasach przynależności do Korony Polskiej, Wielki Garc wchodził w skład starostwa międzyłęskiego. W 1659 roku miejscowość znacznie ucierpiała podczas stacjonowania wojsk szwedzkich. W 2. połowie XIX wieku, po napływie osadników z terenu południowych Niemiec, rozwinęły się rozległe tereny gospodarstwa gburkie z szeregiem okazałych domostw. Ponadto istniała we wsi karczma, kuźnia i szkoła katolicka. Pod koniec ubiegłego stulecia mieszkańcy znaleźli zatrudnienie w pelplińskiej cukrowni, z którą wieś została połączona kolejką wąskotorową .” <http://pelplin.pl/solectwa-gminy-pelplin>

B/Krajobraz kulturowy: Gmina Pelplin:

- Gmina została zlokalizowana na pograniczu dwóch regionów fizyczno-geograficznych; Doliny Dolnej Wisły (w jej wschodniej części, czyli Doliny Kwidzyńskiej) i Pojezierza Starogardzkiego;
- Zespoły dworsko- parkowe, pałacowo- parkowe i folwarczne;
- Zachowana skupiona zabudowa wsi;
- Układy ruralistyczne: owalnicowe (Rudno, Wielki Garc),
- Zatarłe historyczne układy pól;
- Układ drogowy w większości zaznaczony wyraźnie poprzez obustronne nasadzenia drzew;
- ze względu na warunki naturalne gmina jest w większości rolnicza;

Pelplin:

- - W dużej mierze zachowany został układ urbanistyczny początkowo wsi (Pelplin) nadanej Zakonowi Cystersów, a od 1931 r. miasta Pelplin;
- centrum miasta ma zabudowę wielkomiejską, zabudowa głównych dróg dojazdowych ma zabudowę charakterystyczną dla przedmieść;
- wyróżniający się pocysterski zespół Bazyliki Katedralnej;
- zespół rezydencjalny Kurii Biskupiej wraz z pałacem biskupim, zespołem kanonii i sufraganii;
- zespół przemysłowy dawnej Cukrowni Pelplin;
- poklasztorny zespół Sióstr Miłosierdzia (ob. DPS);
- zespoły szkół, w tym Wyższego seminarium Duchownego, Zespołu przy ul. Biskupa Dominika i ul. Sambora;
- osada kolejowa przy ul. Dworcowej;
- folwark Maciejewo (ul. Sambora) i Pólko;

C/Zabytki nieruchomości: Budownictwo sakralne:

- **Lignowy Szlacheckie** - Kościół par. p.w. św. Marcina i Małgorzaty;
- **Kulice** - kaplica rodowa rodziny Nadolnych;
- **Małe Walichnowy** - kaplica cmentarna;
- **Pelplin:**

Zespół **klasztorny pocysterski:** katedra pw. Najświętszej Marii Panny, św. Bernarda z Clairvaux, św. Benedykta i św. Stanisława, dom bramny, Collegium Marianum, Dom Sióstr, budynek gospodarczy,

osiem budynków kanonii, dom gościnny, skrzydło wschodnie w zespole, wieża ustępowa, Kaplica p.w. św. Barbary, łącznik, WSD, skrzydło zachodnie WSD, Wyższe Seminarium Duchowne, budynek główny, Kaplica p.w. św. Krzyża, spichlerz w zespole pocysterskim, stajnia w zespole pocysterskim, mały młyn w zespole, młyn wodny (ob. elektryczny) w zespole, karczma, steinkrieg w zespole, Kościół

p.w. Bożego Ciała, Dormitorium Konwersów, budynek mieszkalny przy parafii, plebania, muzeum diecezjalne;

Zespół pałacowo-parkowy pałacu biskupa: pałac, budynek kancelarii, budynek odźwiernego, wozownia w zespole, most w zespole,

Zespół poklasztorny Sióstr Miłosierdzia: budynek główny, skrzydło południowe, skrzydło północne, kaplica p.w. św. Józefa, kaplica przedpogrzebowa, łącznik.

· **Rajkowy:**

- kaplica rodowa;
- Kościół p.w. św. Bartłomieja;
- plebania;
- organistówka i kaplica przedpogrzebowa;

· **Rudno :**

- wieża Kościoła, ob.. kaplicy rzymsko- katolickiej;

· **Wielki Garc :**

- Kościół p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP;

Świątynie pełnią rolę dominant architektonicznych w obrębie historycznych układów przestrzennych. Charakteryzuje je najbogatsza forma architektoniczna.

Na terenie Gminy wyróżniają się świątynie zarówno gotyckie, jak i barokowe, zlokalizowane na wzniesieniach, otoczone cmentarzami i murami z reprezentacyjnymi bramami,

Wszystkie wymienione wyżej zabytki sakralne są w stanie dobrym i bardzo dobrym. Na terenie Gminy licznie występują kaplice, kapliczki i figury.

Budownictwo rezydencjalne, dwory i folwarki:

Na terenie Gminy zachowało się kilka zespołów pałacowych i dworsko-folwarcznych, m. in. w:

- Pelplinie- zespół rezydencjalny kurii biskupiej;
- Pelplinie- zespół kanonii i sufraganii;
- Bielawkach- pałac z przełomu XIX i XX wieku, obecnie Dom Pomocy Społecznej Sióstr Samarytanek;
- Międzyłężu- dwór z 1911 r.;
- Ornasowie- dwór w zespole dworsko- folwarcznym z II poł. XIX wieku;
- Ropuchach- dwór z końca XIX wieku;
- Woli- dwór z 1893 r.
- Pólko – folwark z II poł. XIX. (zachowany dom i budynek gospodarczy).

Zabytkowe dwory i pałace położone na terenie Gminy Pelplin w zależności od aktualnej funkcji prezentują różny stan zachowania. Po zlikwidowaniu PGR-ów szybko nastąpiła dewastacja ocalałych założeń. Nie mniej jednak posiadają one niezaprzeczalne walory zabytkowe dla Gminy. Jedynie pałac biskupi, zespoły kanonii i sufraganii, jak i dwór w Ropuchach oraz pałac w Bielawkach są w stanie bardzo dobrym. Dwory w Międzyłężu, Ornasowie, a przede wszystkim w Woli wymagają pilnego remontu i zabezpieczenia. Dwór w Lignowach Szlacheckich został wyłączony z Gminnej ewidencji zabytków z uwagi na istotne przekształcenia.

Inne zabytki nieruchomości:

W tej grupie znajdują się **obiekty mieszkalne i gospodarcze** zlokalizowane we wszystkich miejscowościach Gminy. Są to obiekty murowane z reguły z początków XX wieku. Zabudowa wiejska jest dość jednolita stylistycznie. Budynki czasem okazałe, w większości jednak skromne, głównie z czerwonej cegły (licowej, ceramicznej), projektowane na rzucie prostokąta, o wysokości do półtorej kondygnacji. Kryte są klasycznym dachem dwuspadowym o dużym nachyleniu połaci pierwotnie z pokryciem dachówką ceramiczną. Z reguły są położone kalenicowo względem drogi. Zachowało się kilka okazalszych domów bogatych gospodarzy, m. in. w Gręblinie i Rudnie. Budynki z reguły są w złym stanie technicznym i mają skromny wystrój architektoniczny. Zabytkowa zabudowa, zgrupowana w kilku wsiach, pomimo surowych form wystroju architektonicznego oraz przeważnie złego stanu technicznego, zachowała zabytkowy charakter. Błędnie wykonane modernizacje i remonty doprowadzają nierzadko do zatarcia walorów zabytkowych tych obiektów.. Wprowadzanie współczesnej zabudowy wielorodzinnej powoduje utratę zabytkowego charakteru wsi (Rajkowy).

Nie sposób pominąć budynków użyteczności publicznej jakimi są szkoły, zachowane w Bielawkach, Janiszewku, Lignowach Szlacheckich, Małych Walichnowach, Rombarku, Międzyłęzu i w Rudnie. Są one dobrze zachowane, ale jedynie w Lignowach i Rudnie pełnią pierwotną funkcję, pozostałe w tej chwili są obiektami mieszkalnymi.

Zabudowa centrum Pelplina (na osi ul. Mickiewicza- Plac Grunwaldzki) ma charakter wielkomiejski. Przy głównych drogach dojazdowych do centrum Pelplina (ul. Starogardzka i Kościuszki) występuje zabudowa przedmiejska.

Znaczną część zabudowy stanowią kamienice w centrum miasta, głównie przy ul. Mickiewicza, Starogardzkiej, Sambora i Placu Grunwaldzkim. Występują również nieliczne wille, jak ta przy ul. Mickiewicza 32, czy należąca do dyrektora cukrowni willa przy ul. Mickiewicza 25. Okazalsze kamienice przy ul. Mickiewicza 2A, 2B (ich oficyny wymagają remontu i zabezpieczenia), 6, 10, 12, 13, 19, ul. Starogardzkiej 1, 3, 8, 10, Placu Grunwaldzkim 2, 6, 7, 9, ul. Sambora 4, ul. Biskupa Dominika 1, 2, ul. Kościuszki 4, zachowane są w bardzo dobrym stanie. Dobrze zachowana jest również kolonia domów kolejowych przy ulicy Dworcowej. Zabudowę przedmieść tworzą z reguły parterowe domy czynszowe lub parterowe z tynkowanymi lub licowanymi cegłą elewacjach. Prezentują one różny stan zachowania.

W mieście było kilka hoteli, m. in. przy Placu Wolności 1, przy ul. Mickiewicza 12, Placu Grunwaldzkim 2. W tej chwili czynny jest kompleks hotelowo- konferencyjny przy Placu Tumskim w zespole poklasztornym cysterskim.

W mieście jest kilka budynków szkolnych: Wyższe Seminarium Duchowne, Collegium Marianum jak też zespoły szkół przy ul. Sambora 5 i Biskupa Dominika 7. Do obiektów użyteczności publicznej należy zaliczyć również szpitale i zakłady opieki. Można tu wymienić szpitalik dla ubogich prowadzony w Dormitorium Konwersów (obecnie obiekt mieszkalny) jak i zakład opieki (uprzednio szpital) prowadzony w poklasztornym zespole Sióstr Miłosierdzia przy ul. Starogardzkiej.

Cmentarze:

- Kulice- cmentarz rodowy z kaplicą grobową Rodziny Nadolnych i Fischer;
- Lignowy Szlacheckie:
  - cmentarz przykościelny;
  - cmentarz rzymskokatolicki;
  - Małe Walichnowy:
    - cmentarz ewangelicko-augsburski;
    - Międzyłęź;
  - cmentarz menonicki;
  - Nowy Dwór:
- kaplica p.w. św. Józefa;
- Ornasowo:

- cmentarz rodowy wraz z kaplicą grobową;
  - Pelplin:
- cmentarz rzymsko-katolicki;
  - Rajkowy:
- cmentarz ze starodrzewem;
  - Wielki Garc:
- cmentarz ewangelicko-augsburski;
- cmentarz przykościelny;
- cmentarz rzymsko-katolicki.

Występują tu cmentarze kilku kultur wyznaniowych. Niektóre z nich (Międzyłęż, Małe Walichnowy) założone zostały jeszcze przez menonitów, użytkowane w późniejszym okresie przez ewangelików. W Kulicach i Ornasowie znajdują się cmentarze rodowe wraz z kaplicami. W Wielkim Garcu, Rajkowach i Lignowach Szlacheckich, a także w Pelplinie przy Kościele p. w . Bożego Ciała znajdują się cmentarze przykościelne.

Ze względu na stan zachowania zdecydowanych działań wymaga zapomniany cmentarz ewangelicki w Wielkim Garcu, jak też cmentarz rodowy wraz z kaplicą w Ornasowie.

Zabytki techniki:

Z zabudowań dawnej Cukrowni w Pelplinie pozostały jedynie relikty w postaci muru, magazyn cukru przekształcono w nowoczesną galerię handlową pod nazwą nawiązującą do dawnej funkcji: Galeria Cukrownia. Budynek przemysłowy z zespołu klasztornego pocysterskiego (młyn, mały młyn, stajnia i spichlerz) zostały zaadaptowane na kompleks hotelowo- konferencyjny. Elewator zbożowy w pobliżu dworca PKP jest obecnie nieużytkowany i wymaga zabezpieczenia. Przy ul. Mickiewicza 34 pozostały budynek po dawnej mleczarni.

W Gręblinie znajduje się budynek po dawnej kuźni. W Stockim Młynie zachowały się zabudowania zagrody młyńskiej: dom młynarza i młyn wodny, obecnie elektrownia.

W Lignowach Szlacheckich, Rajkowach, Rudnie, Wielkim Garcu i Woli zachowały się budynki kryjące stacje transformatorowe.

Funkcjonujący obecnie system hydrotechniczny Niziny Walichnowskiej, a w szczególności pochodzący z czasów krzyżackich Kanał wałowy, obwałowania w postaci grobli z okresu krzyżackiego i wały z czasów zaboru pruskiego oraz stację pomp „Zgoda” w Międzyłężu.

Parki i aleje:

Bielawki- park przypałacowy z aleją; Gręblin- park;

Janiszewo-park;

Lignowy Szlacheckie- park podworski; Małe Walichnowy- park;

Międzyłęż- park dworski; Ornasowo- park dworski; Pelplin:

- założenie parkowe w zespole pałacu biskupiego;

- aleja lipowa przy ul. Kanonickiej;

Rajkowy- starodrzew na cmentarzu rzym. kat.; Ropuchy- park dworski;

Wola- park dworski.

Zieleń komponowana w mieście jest dobrze zachowana. Zdecydowanie wyróżnia się tu założenie parkowe przy zespole pałacu biskupiego, aleja lipowa przy ul. Kanonickiej, jak i zieleń w otoczeniu kanonii, sufraganii i Plebani Kościoła p. w. Bożego Ciała. Dobrze zachowane są park przypałacowy wraz z aleją w Bielawkach, jak i założenia parkowe w Gręblinie i Ropuchach. Parki w Janiszewku, Małych Walichnowach, Międzyłężu, Ornasowie i Woli na skutek braku bieżącej pielęgnacji posiadają mało już

czytelny układ przestrzenny. Porośnięte są chaszczami i samosiewami. Obecny drzewostan zdziczał. Założenia te posiadają niezaprzeczalne walory krajobrazowe, są dobrze widoczne w panoramie wsi.

V. D/Zabytki archeologiczne;

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE GMINY PELPLIN:

Lp.	Nr stanowiska/ Rodzaj	Nr dec. Konserw.	Chronologia
1	3/Grodzisko	154/Archeol.	OWŚ
2	4/Osada otwarta	127/Archeol.	MEŻ
3	6/Grodzisko	008/ Archeol.	OWŚ
4	14/Grodzisko	119/ Archeol.	OWŚ
5	15/Osada otwarta	90/ Archeol.	OWRz
6	16/Punkt osadniczy	308/ Archeol.	WK
7	17/Punkt osadniczy	309/ Archeol.	OWRz
8	23/Grodzisko	020/ Archeol.	OWŚ
9	27/Osada otwarta	386/ Archeol.	MEK
10	28./Punkt osadniczy	387/ Archeol.	WK
11	32/Osada otwarta	146/Archeol.	WK
12	33/Osada otwarta	145/Archeol.	OWRz, OŚ
13	35/Grodzisko	103/Archeol.	OWŚ
14	1/Punkt osadniczy		WK
15	2/Punkt osadniczy		OŚ
16	5/Osada otwarta		MEŻ
17	7/Domniemane grodzisko		brak
18	8/Osada otwarta		OWŚ
19	9/Osada otwarta		WK
20	10/Punkt osadniczy		WK
21	11/Osada otwarta?		MEK, OŚ
22	12/Punkt osadniczy		OŚ
23	13/Cmentarzysko płaskie		WEŻ
24	18/Punkt osadniczy		OWRz, WŚ
25	19/Punkt osadniczy		WK
26	20/Punkt osadniczy		MEK
27	21/Punkt osadniczy		MEK, OŚ
28	22/Punkt osadniczy		WK
29	24/Osada otwarta		OWŚ
30	25/Punkt osadniczy		OWŚ

31	26/Punkt osadniczy		WK
32	29/Osada otwarta		MEK
33	30/Punkt osadniczy		WK
34	31/Punkt osadniczy		OWRz
35	34/Punkt osadniczy		OWRz, OŚ
36	36/Punkt osadniczy		MEK
37	38/Osada otwarta		OWRz
38	39/Ślad osadniczy		WŚ
39	40/Punkt osadniczy		OPŚ
40	41/Punkt osadniczy		MEK
41	42/Ślad osadniczy		OŚ
42	43/Ślad osadniczy		OPŚ
43	44/Ślad osadniczy		OPŚ
44	45/Osada otwarta		OWŚ
45	46/Punkt osadniczy		WK
46	47/Ślad osadniczy		OPŚ, ONŻ
47	48/Ślad osadniczy		OPŚ
48	49/Ślad osadniczy		OPŚ
49	50/Punkt osadniczy		WK
50	51/Osada otwarta		OWŚ
51	52/Ślad osadniczy		OWRz
52	53/Osada otwarta		MOPRz, OWRz
53	54/Ślad osadniczy		OWŚ
54	55/Punkt osadniczy		OWRz, OPŚ
55	56/Osada otwarta		OWRz
56	57/Punkt osadniczy		WK
57	58/Punkt osadniczy		OPŚ

58	59/ Ślad osadniczy		OPŚ
59	60/ Ślad osadniczy		La
60	61/ Osada otwarta		OWRz
61	62/ Osada?		OPŚ
62	63/ Ślad osadniczy		OWŚ
63	64/ Ślad osadniczy		MEK
64	65/ Ślad osadniczy		MEK
65	66/ Ślad osadniczy		MEK
66	67/ Ślad osadniczy		MEK
67	68/ Ślad osadniczy		OPŚ, OWŚ
68	69/ Ślad osadniczy		MEK
69	70/ Ślad osadniczy		MEK
70	71/ Ślad osadniczy		WEŻ, OWŚ
71	72/ Ślad osadniczy		OWŚ
72	73/ Ślad osadniczy		OPŚ
73	74/ Ślad osadniczy		MEK, OPŚ
74	75/ Punkt osadniczy		OWRz, OWŚ
75	76/ Punkt osadniczy		MEK
76	77/ Punkt osadniczy		Br
77	78/ Ślad osadniczy		MEK
78	79/ Ślad osadniczy		MEK
79	80/ Ślad osadniczy		MEK
80	81/ Ślad osadniczy		WEŻ
81	82/ Ślad osadniczy		MEK
82	83/ Ślad osadniczy		MEK
83	84/ Ślad osadniczy		MEK, OPŚ
84	85/ Ślad osadniczy		OWRz
85	86/ Ślad osadniczy		MEK

86	87/ Ślad osadniczy		MEK
87	88/ Ślad osadniczy		MEK
88	89/ Ślad osadniczy		OWRz
89	90/ Ślad osadniczy		MEK, OWRz
90	91/ Osada otwarta		WK
91	92/ Punkt osadniczy		OWRz, OWŚ
92	93/ Osada otwarta		WEŻ, OWŚ
93	94/ Punkt osadniczy		WEŻ
94	95/ Ślad osadniczy		MEK
95	96/ Ślad osadniczy		OŚ
96	97/ Osada otwarta		OWŚ, OŚ
97	98/ Ślad osadniczy		MEK
98	99/ Ślad osadniczy		OWŚ
99	100/ Ślad osadniczy		WEŻ
100	101/ Punkt osadniczy		OWRz
101	102/ Ślad osadniczy		OWŚ
102	103/ Ślad osadniczy		WK
103	104/ Osada otwarta		OWŚ
104	105/ Ślad osadniczy		MEK
105	106/ Punkt osadniczy		MEK
106	107/ Punkt osadniczy		MEK, OWŚ
107	108/ Punkt osadniczy		OWRz, OWŚ
108	109/ Osada otwarta		OPŚ
109	110/ Ślad osadniczy		OŚ
110	111/ Ślad osadniczy		OWŚ
111	112/ Ślad osadniczy		OWŚ
112	113/ Ślad osadniczy		WEŻ

Stanowiska archeologiczne odkrywane są planowo w ramach krajowego programu AZP (Archeologiczne Zdjęcie Polski), bądź zostają przypadkowo odkryte podczas działań inwestycyjnych. Ze względu na swą specyfikę- położenie pod warstwą orną- narażone są na częste zniszczenie podczas wszelkich robót ziemnych. Z uwagi na inwestycje budowlane ich liczba może ulec zmianie.

W przypadku stanowisk archeologicznych wpisanych do Rejestru Zabytków istnieje zakaz prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz przemysłowych na jego terenie, a prace porządkowe w jego obrębie wymagają uzgodnienia z właściwym miejscowo Konserwatorem Zabytków.

E/Zabytki ruchome (w zbiorach muzealnych i in.);

· **Zespół I poklasztorny cysterski:**

- Obraz „Wskrzeszenie Łazarza w Betanii”, XVII/XVIII w., krużganek klasztorny,
- Obraz: „św. Paweł i św. Barnabasz”, XVII/XVIII w., krużganek klasztorny,
- Obraz „Gody w Kanie Galilejskiej”, XVII/XVIII w., krużganek klasztorny,
- Ołtarz Główny Bazyliki Katedralnej, 1623-40, z obrazami Hermana Hana,
- Ołtarz Wniebowzięcia NMP tzw. Mariacki w Bazylice Katedralnej,
- Wyposażenie Bazyliki Katedralnej, ołtarze ś. Filipa, Siedmiu Sakramentów, św. Jakuba, św. Andrzeja, z obrazami,
- Wyposażenie Bazyliki Katedralnej - 3 ołtarze: Św. Bernarda, Benedykta i Roberta, z rzeźbami i obrazami Samuela Buchwalda; ołtarz Niepokalanego Poczęcia. NMP, 1718.; ołtarz Krzyża Św. tzw. Stygmatów św. Franciszka,
- Obrazy: „Fundacja klasztoru cysterskiego w Pogódkach”, 1676, A. Stech; „Wizerunek księcia Sambora II”, 1676, A. Stech; rama do wizerunku księcia Sambora II, 1676, A. Schluter Starszy, Bazylika Katedralna,
- Ambona w bazylice Katedralnej, 1682, Mateusz Schuiter z Gniewa,
- Ołtarz Św. Jana Nepomucena w Bazylice Katedralnej,
- Ołtarz Św. Maurycego w Bazylice Katedralnej, z obrazem „Wyznanie wiary przez Św. Maurycego”,
- Ołtarz Św. Macieja w Bazylice Katedralnej
- Ołtarz Św. Marii Magdaleny, w Bazylice Katedralnej,
- Ołtarz Św. Młodzianków w Bazylice Katedralnej.”

· **Kościół p. w. Bożego Ciała:**

- Wyposażenie kościoła p.w. Bożego Ciała: ołtarz główny Koronacji NMP, 1760, z obrazami i rzeźbami, 1760; ołtarz boczny św. Rocha, 3. ćw. XVIII w.; ołtarz boczny Anioła Stróża, 1680,

· **Zbiory Muzeum Diecezjalnego:**

Ekspozycja:

Rzeźba:

- Madonna Szafkowa z Lubiszewa, ok. 1410r,
- św. Wawrzyniec z Pietrzwałdu, k. XIV w.
- Ostatnia Wieczera płaskorzeźba, XV/ XVI w.
- Madonna Szafkowa z Klonówki, ok. 1380 r.
- Pieta, II poł XV w.
- Tronujący Chrystus z Torunia, ok. 1380 r.
- Biskup na tronie z Opalenia, ok. 1400 r.
- Chrystus Ukrzyżowany z Opalenia, XIV w.
- Diakon z Nowego Miasta Lubawskiego, pocz. XV w.

- Madonna tronuująca z dzieciątkiem z Rywałdu k. XIV w.
- św. Grzegorz z Chmielna, 2 ćw. XV w.
- św. Jan Ewangelista ze Żmijewa, k. XIV w.
- św. Katarzyna z Lubiszewa, I poł. XV w.
- Pieta z Niedźwiedzia, I poł. XV w.
- Pieta z Obozina, 2 ćw. XV w.
- Madonna tronuująca z dzieciątkiem z Kurkocina, po 1350 r.
- Madonna tronuująca z dzieciątkiem z Pączewa, ok. 1400 r.
- Chrystus Ostentatio Vulneris z Sianowa, I poł. XVI w.
- św. Wawrzyniec z Żukowa, pocz. XVI w.
- Bóg Ojciec na tronie, I poł. XV w.
- drewniane figurki Apostołów

Meble:

- fotel 1918-1939
- kredensy, 1918-1939
- stół, 1918-1939
- krzesła, 1918-1939

Rękopisy :

- Biblia Gutenberga, 1435-1455
- rękopis, XV w.
- Mszał, XX w.
- starodruki XVII-XVIII w.
- Bulla Nominacyjna Biskupa Szlagi

Malarstwo:

- skrzydło z tryptyku: Chrystus Ukrzyżowany, XV w.
- portret trumienny z Człuchowa, XVIII w.
- skrzydła ołtarzowe, XVI w.
- portrety: Bóg Ojciec, Syn Boży, Matka Boża
- Chrzest Chrystusa, k. XVIII w.
- Adoracja Matki Bożej (Malczewski) XX w.
- malowany witraż z Nowego, pocz. XV w.
- Poliptyk toruński, k. XIV w.
- obraz epitafijny z Gdyni, XVII w.
- ss. Apostołowie: Jan, Mateusz, Jakub, Andrzej
- Folwark zwierzęcy (grafika) Lebensteina, XX w.

Złotnictwo:

- kadzidła, srebrne plakietki, krzyże, pastorały, cyboria, korony, misy, ampułki, dzbanki, tacki, łódka na kadzidło, wieczna lampka, świeczniki, paten, puszka na oleje św., monstrancje, relikwiarze, kielichy, pektorał, pierścień, antependium, dzwon i in.

Łącznie ok. 906 obiektów ruchomych.

F/Dziedzictwo niematerialne:

Dziedzictwo niematerialne jest źródłem tożsamości i ciągłości kulturowej. Dziedzictwo niematerialne zdefiniowane jest głównie jako elementy etnograficzne: zwyczaj, przekaz ustny, umiejętności, zdobyta wiedzę, wytwory kultury, które są uznawane przez społeczność jako własne dziedzictwo, zdobyte w wyniku przekazywania z pokolenia na pokolenie. Ważnym zagadnieniem jest kontynuacja zanikających rzemiosł, doświadczenia i wiedzy związanej z technikami budowlanymi, najważniejszymi przy renowacji zabytków. Ważne jest również utrwalenie w świadomości mieszkańców regionu tradycji często nieistniejących już miejsc: cmentarzy, dawnej zabudowy czy obiektów sakralnych. Ważne jest również w stosowaniu nazewnictwa w stosunku do nowopowstających zespołów zabudowy nawiązującego do wydarzeń historycznych czy promujących lokalne tradycje.

Jednym z elementów dziedzictwa niematerialnego jest herb Gminy: „w polu błękitnym srebrna infu ła haftowana złotem”. Herb został ustanowiony Uchwałą Nr VI/59//03 Rady Miejskiej w Pelplinie z dnia 28 marca 2003 r.

Zespół pocystersko- katedralny w Pelplinie został uznany za pomnik historii „ze względu na wartości historyczne i artystyczne, materialne i niematerialne oraz autentyczność substancji zabytkowej. Zabytek wyróżnia się wysokiej klasy architekturą gotycką oraz cennym średniowiecznym i nowożytnym wyposażeniem wnętrza, a jako ośrodek intelektualny i dydaktyczny o wielowiekowej tradycji posiada duże znaczenie dla kultury i historii Polski.” Niematerialnym dziedzictwem Gminy Pelplin jest mowa kociewska. W latach osiemdziesiątych XX wieku ks. Dr Bernard Sychta wydał trzytomowy, opracowywany od czasów wojny słownik pt. Słownictwo kociewskie na tle kultury ludowej. Do dziś jest on skarbnicą zanikającej już kociewskiej mowy. Prace ks. Dr Sychty wyróżniono doktoratem honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego. Pracę ks. Sychty kontynuuje prof. Maria Pająkowska – Kenisk, autorka m.in. Słownika kociewskiego.

W 2012 roku opracowano i nagrano płytę z repertuarem Zespołu Pieśni i Tańca „Modraki” pt.: „Modraki prezentują muzykę i gwarę kociewską”. Repertuar na płycie to wiersze i piosenki w gwarze kociewskiej.

V. 3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony;

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami przewiduje następujące formy ochrony zabytków (art. 7. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami):

- 1) wpis do rejestru zabytków,
- 2) uznanie za pomnik historii,
- 3) utworzenie parku kulturowego,
- 4) ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowych.

Ochrona przez wpis do rejestru zabytków

Rejestr zabytków nieruchomych dla obiektów znajdujących się na terenie województwa prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków (art. 8 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z urzędu lub na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy (art. 9 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Zabytki nieruchome chronione przez wpis do rejestru zabytków powinny być włączone do Gminnej Ewidencji Zabytków. W rejestrze zabytków archeologicznych znajduje się obecnie 13 stanowisk archeologicznych.

23 kwietnia 2014 roku Rozporządzeniem Prezydenta RP zespół pocystersko- katedralny w Pelplinie został uznany za Pomnik Historii.

Pozostały zasób zabytków gminy nie jest objęty innymi formami ochrony prawnej, a oceniając zasób gminny pod kątem wpisu do Rejestru zabytków należy kierować się Gminną ewidencją

zabytków, która wskazuje zabytki postulowane do objęcia ochroną konserwatorską na mocy Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

W ramach rozszerzania katalogu obiektów wpisanych do Rejestru zabytków należy podjąć działania o wpisanie następujących zabytków (priorytetowe w zakresie opieki nad zabytkami):

- Pałac biskupi wraz z założeniem parkowym w Pelplinie;
- Dwór wraz z parkiem w Woli;
- Cmentarz rodowy wraz z kaplicą grobową w Ornasowie;
- Dwór wraz z parkiem w Ornasowie;
- Kaplica p. w. św. Józefa w Zespole poklasztornym Sióstr Miłosierdzia w Pelplinie;
- Kaplica p. w. św. Józefa w Nowym Dworze;
- Zagroda Dirksenów (nr 3, budynek mieszkalny z 1878 r., budynek gospodarczy z 1930 r., park z 3 ćw.XIX w.) w Małych Walichnowach;
- Cmentarz rodowy wraz z kaplicą grobową w Kulicach;
- Pelplin, ul. Mickiewicza 12, kamienica;
- Pelplin, cmentarz katolicki;
- Wielki Garc 28, d. karczma z poł. XIX w.

OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTEKÓW NIERUCHOMYCH WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO;

1. PELPLIN, BUDYNEK BRAMNY, FURTA, OB. CENTRUM INFORMACJI, XV W., REJ. ZAB. NR 889, OB. 1059 Z DNIA 11.07.1984 R.
2. PELPLIN, COLLEGIUM MARIANUM, XIV W., 1860 R., REJ. ZAB. NR 889, OB. 1059 Z DNIA 11.07.1984 R.
3. PELPLIN, WYDAWNICTWO „PIELGRZYM”, DOM, 1895 R., REJ. ZAB. NR 1807 Z DNIA 27 CZERWCA 2007
4. PELPLIN, STEINKRIEG, KARCZMA, OB. BUDYNEK MIESZKALNY, 1 POŁ. XIX W., REJ. ZAB. NR 887 Z DNIA 30.12.1983 R., OB. 1047
5. PELPLIN, WIEŻA USTĘPOWA, K. XIII W., 1868 R., REJ. ZAB. NR 889, OB. 1059 Z DNIA 11.07.1984 R.
6. PELPLIN, WYŻSZE SEMINARIUM DUCHOWNE KAPLICA PW. ŚW. BARBARY, CZYTEL尼亚, 1274-76, XIX/ XX W., REJ. ZAB. NR 889, OB. 1059 Z DNIA 11.07.1984 R.
7. PELPLIN, ŁĄCZNIK D. CZĘŚCI SKRZYDŁA ZACHODNIEGO, OB. KUCHNIA WSD W ZESPOLE POKLASZTORNYM CYSTERSÓW, 1868-1872 R., REJ. ZAB. NR 889, OB. 1059 Z DNIA 11.07.1984 R.
8. PELPLIN, WYŻSZE SEMINARIUM DUCHOWNE, SKRZYDŁO ZACHODNIE W ZESPOLE POKLASZTORNYM CYSTERSÓW, 1868-72 R., REJ. ZAB. NR 889, OB. 1059 Z DNIA 11.07.1984 R.
9. PELPLIN, WYŻSZE SEMINARIUM DUCHOWNE, BUDYNEK GŁÓWNY, 1868 R., REJ. ZAB. NR 889, OB. 1059 Z DNIA 11.07.1984 R.
10. PELPLIN, KATEDRA PW. NAJŚWIĘTSZEJ MARIJ PANNY, ŚW. BERNARDA Z CLAIRVAUX, ŚW. BENEDYKTA I ŚW. STANISŁAWA, 1280-1380, REJ. ZAB. NR 889, OB. 1059 Z DNIA 11.07.1984 R.
11. PELPLIN, STAJNIA, OB. WC W ZESPOLE POKLASZTORNYM CYSTERSÓW, XVII W., 1840-50 R., REJ. ZAB. NR 889, OB. 1059 Z DNIA 11.07.1984 R.
12. PELPLIN, MAŁY MŁYN, OB. BUDYNEK GOSPODARCZY, XIV W., REJ. ZAB. NR 889, OB. 1059 Z DNIA 11.07.1984 R.
13. PELPLIN, UKŁAD URBANISTYCZNO-KRAJOBRAZOWY, 1274 R., 1821 R., 1931 R., 1992 R., REJ. ZAB. NR 794 Z DNIA 09 KWIETNIA 1978 R., OB. 911

14. PELPLIN, KOŚCIÓŁ P.W. BOŻEGO CIAŁA, XIV W., POCZ. XIX W., 2 POŁ. XIX W., REJ. ZAB. NR 887 Z DNIA 30.12.1983 R., OB. 1047
15. PELPLIN, DORMITORIUM KONWERSÓW, SZPITAL, NAST. SZPITALIK DLA UBOGICH, OB. BUDYNEK MIESZKALNY, XIV, XVII W., REJ. ZAB. NR 887 Z DNIA 30.12.1983 R., OB. 1047
16. PELPLIN, PLEBANIA, 1895 R., REJ. ZAB. NR 889, OB. 1059 Z DNIA 11.07.1984 R.
17. PELPLIN, CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY, XIX W., REJ. ZAB. NR 887 Z DNIA 30.12.1983 R., OB. 1047
18. PELPLIN, OGRODZENIE ZESPOŁU KOŚCIOŁA FILIALNEGO BOŻEGO CIAŁA, XIX W., REJ. ZAB. NR 887 Z DNIA 30.12.1983 R., OB. 1047
19. PELPLIN, UL. MICKIEWICZA 2 B, OFICYNA, I ĆW. XX W., REJ. ZAB. NR 1817 Z DNIA 27 CZERWCA 2007
20. PELPLIN, UL. MICKIEWICZA 2 A, KAMIENICA WRAZ Z TERENEM, 1912 R., REJ. ZAB. NR 1814 Z DNIA 27 CZERWCA 2007 R.
21. PELPLIN, UL. MICKIEWICZA 2B, KAMIENICA WRAZ Z TERENEM, 1910-15 r., REJ. ZAB. NR 1817 Z DNIA 27 CZERWCA 2007 R.
22. PELPLIN, UL. MICKIEWICZA 2B, OFICYNA, I ĆW. XX W., REJ. ZAB. NR 1817 Z DNIA 27 CZERWCA 2007
23. PELPLIN, UL. MICKIEWICZA 32, WILLA WRAZ Z DZIAŁKĄ, 19110-20 R., REJ. ZAB. NR A-1821 Z DNIA 18.12.2007 R.
24. RAJKOWY, CMENTARZ ZE STARODRZEWEM, XVIII W., REJ. ZAB. NR 1800 Z DNIA 10.01.2007 R.
25. RAJKOWY, KAPLICA GROBOWA RODZINY MANIÓW, L. 20 XX W., REJ. ZAB. NR 1800 Z DNIA 10.01.2007 R.
26. RAJKOWY, KOŚCIÓŁ PW. ŚW. BARTŁOMIEJA, 1705-1721 R., 1872,1923 R., REJ. ZAB. NR 1800 Z DNIA 10.01.2007 R.
27. RAJKOWY, OGRODZENIE CMENTARZA Z BRAMĄ, XVIII-XIX W., REJ. ZAB. NR 1800 Z DNIA 10.01.2007 28. RAJKOWY, PLEBANIA, 2 POŁ. XIX W., REJ. ZAB. NR 1800 Z DNIA 10.01.2007 R.
29. RAJKOWY, ORGANISTÓWKA, OB. KAPLICA PRZEDPOGRZEBOWA, POCZ. XX W., REJ. ZAB. NR 1800 Z DNIA 10.01.2007 R.
30. RUDNO, WIEŻA KOŚCIOŁA (RELIKT D. KOŚCIOŁA), OB. PRZY KAPLICY RZYMSKO-KATOLICKIEJ, 1796- 1817, REJ. ZAB. NR 710 Z DNIA 17 LISTOPADA 1974 R., OB. 810
31. WIELKI GARC, KOŚCIÓŁ PAR. P.W. NIEPOKALANEGO POCZĘCIA NMP (DEC.: P.W. ŚWIĘTEJ TRÓJCY), 1400, XVI/XVII, NR REJ.: 339 Z 20.02.1971
32. LIGNOWY SZLACHECKIE, KOŚCIÓŁ P. W. ŚW. MARCINA I MAŁGORZATY, POŁ. XIV W. , REJ. ZAB. DECYZJA NR KL.VI/127/75, Z DNIA 17.11.1974 R., NR REJESTRU 707, NOWY A-807.
33. MIĘDZYŁĘŻ, CMENTARZ MENNONICKI I EWANGELICKI Z MUREM, STARODRZEWEM I NAGROBKIEM Z1807 R., DECYZJA PWKZ.R.4190-8/7658/2003/2004, Z DNIA 14.12.2004 R., NR REJ. 1243, NOWY A- 1751.
34. PELPLIN, ZESPÓŁ KANONII I SUFRAGANII, POŁOŻONY PRZY UL. KANONICKIEJ 1, 2, 3,4, 5, UL. PRZYSTAŃ SOBIESKIEGO 1, PLACU MARIACKIM 1 I 2 ŁĄCZNIE Z BUDYNKAMI GOSPODARCZYMI I TERENAMI OGRODOWYMI ORAZ TERENEM UL. KANONICKIEJ DECYZJA NR PWKZ.R.4190- 22/7328/2003/2004, Z DNIA 21.09.2004, NR REJESTRU 1241, NOWY A-1748.
35. WIELKI GARC, KOŚCIÓŁ P. W. NIEPOKALNANEGO POCZĄCIA NMP, DECYZJA NR KL.IV/620/735/71, Z DNIA 20.02.1971 R. , NR REJ. ZAB. 339, NOWY A-505.

V. abytki w Gminnej ewidencji zabytków: W Gminnej ewidencji zabytków znajdują się:

- 1) zabytki nieruchome, wpisane do Rejestru zabytków;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w Wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Gminna ewidencja zabytków Gminy Pelplin w formie zbioru 397 kart adresowych zabytków nieruchomych została opracowana w 2013 r. przez Olgę Kitta.

Zgodnie z art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Gminna ewidencja zabytków obejmuje głównie zabytki nieruchome, przede wszystkim zabudowę mieszkalną, użyteczności publicznej i sakralną, ponadto zabytkowe założenia folwarczne, zabudowę rezydencjonalną wraz z założeniami parkowymi oraz cmentarze.

GEZ nie jest dokumentem zamkniętym. Powinna być aktualizowana, uzupełniana i weryfikowana. Aktualizacja powinna polegać na jej uzupełnieniu oraz wykreśleniu obiektów np. nieistniejących czy też przebudowanych w sposób zmieniających bryłę budynku, zmianie kompozycji elewacji czy utracie zabytkowego detalu lub otynkowaniu ceglanej elewacji. Aktualizować należy również zmiany stanu prawnego obiektu (wpis do Rejestru zabytków, ustanowienie parku kulturowego itp.

Gminna ewidencja zabytków określa zabytki postulowane do wpisu do rejestru zabytków i wskazane do objęcia ochroną konserwatorską na mocy miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

V. abytki o najwyższym znaczeniu dla Gminy:

Ze względu na posiadane wartości historyczno-kulturowe największe walory zabytkowe posiadają następujące zespoły, obiekty i układy ruralistyczne:

Pelplin:

- Zespół poklasztorny cysterski wraz z Bazyliką katedralną, uznaną za Pomnik Historii;
- zespół rezydencjonalny kurii biskupiej (pałac biskupi wraz z założeniem parkowym, zespołami kanonii, sufraganii);
- układ urbanistyczny Pelplina;
- zespół poklasztorny Sióstr Miłosierdzia wraz z kaplicą p. w. św. Józefa;
- Zespół kościoła filialnego p.w. Bożego Ciała wraz ze szpitalem, cmentarzem i ogrodzeniem.

Bielawki:

- Pałac wraz z parkiem Zgromadzenia Sióstr Samarytanek;

Kulice:

- Cmentarz rodowy Rodziny Nadolnych i Fischer wraz kaplicą grobową;

Lignowy Szlacheckie:

- Kościół parafialny p. w. św. Marcina i św. Małgorzaty z cmentarzem przykościelnym i ogrodzeniem z bramą;

Małe Walichnowy:

- Zagroda Dirksenów;

Nowy Dwór:

- Kaplica p. w. św. Józefa;

Ornasowo:

- Dwór wraz z parkiem;
- Cmentarz rodowy wraz kaplicą grobową;

Rajkowy:

- Kościół p. w. Św. Bartłomieja wraz z cmentarzem przykościelnym, ogrodzeniem i plebanią;

Rombark:

Dwór wraz z parkiem;

Rudno:

- Wieża kościoła z 1796-1817;

Wielki Garc:

- Kościół par. p. w. Niepokalanego Poczęcia NMP wraz z cmentarzem przykościelnym, ogrodzeniem i plebanią;

Wola:

- Dwór wraz z parkiem.

VI. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego. Analiza szans i zagrożeń (SWOT). Mocne strony:

ü Zachowanie w bardzo dobrym stanie obiektów o dużej wartości kulturowej: głównie sakralnych wraz bogactwem zabytków ruchomych oraz cmentarzami i zielenią komponowaną, jak i przemysłowych, i użyteczności publicznej :

- ZESPÓŁ KLASZTORYN POCYSTERSKI WRAZ Z KATEDRĄ PW. NAJŚWIĘTSZEJ MARII PANNY, ŚW. BERNARDA Z CLAIRVAUX, ŚW. BENEDYKTA I ŚW. STANISŁAWA Z CENNYMI ORGANAMI Z XVII W., KANONIAM I SUFRAGANIĄ, COLLEGIUM MARIANUM, I WYŻSZYM SEMINARIUM DUCHOWNYM,

- ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PW. BOŻEGO CIAŁA Z CMENTARZEM PRZYKOŚCIELNYM W PELPLINIE;

- ZESPÓŁ PAŁACOWY Z ZAŁOŻENIEM PARKOWYM BĘDĄCY SIEDZIBĄ BISKUPÓW W PELPLINIE,

- ZESPÓŁ POKLASZTORYN SIÓSTR MIŁOSIERDZIA W PELPLINIE,

- MUZEUM DIECEZJALNE W PELPLINIE;

- SIEDZIBA WYDAWNICTWA „PIELGRZYM” W PELPLINIE;

- ZESPÓŁ PRZEMYSŁOWY PO DAWNEJ CUKROWNI PELPLIN;

- WYDAWNICTWO BERNARDINUM W PELPLINIE;

- PONAD 100 OBIEKTÓW I STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH NA TERENIE GMINY PELPLIN;

- ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY SIÓSTR SAMARYTANEK W BIELAWKACH,

- KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. NIEPOKALANEGO POCZĘCIA NMP, WIELKI GARC;

- KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. MARCINA I MAŁGORZATY, LIGNOWY SZLACHECKIE;

- ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PW. ŚW. BARTŁOMIEJA W RAJKOWACH,

- WIEŻA KOŚCIOŁA (RELIKT D. KOŚCIOŁA), OB. PRZY KAPLICY RZYMSKO-KATOLICKIEJ Z

K. XVIII W. W RUDNIE);

- CMENTARZ MENONICKI I EWANGELICKI W MIĘDZYŁĘŻU;

ü Występowanie na obszarze gminy kilku zespołów pałacowo- dworskich, dworsko- parkowych i folwarcznych (np. w Bielawkach, Małych Walichnowach, Ornasowie, Rombarku, Ropuchach, Międzyłężu i Woli);

ü Zachowanie w większości w dobrym stanie obiektów mieszkalnych i gospodarczych w takich wsiach jak: Gręblin, Janiszewko, Janiszewo, Lignowy Szlacheckie, Rajkowy, Rudno oraz w Pelplinie;

ü Atrakcyjne położenie przyrodniczo- krajobrazowe i klimatyczne (położenie w Dolinie Wierzycy- porównywalne do Toskanii) stwarzające bardzo dobre warunki do rozwoju turystyki, ekoturystyki, agroturystyki i rekreacji, Szlak Cysterski, szlak rzeki Wierzycy, spływy kajakowe do Klonówki i do Gniewu, obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły” , Gniewski Obszar Chronionego Krajobrazu, 16 pomników przyrody, głównie drzew: dęby szypułkowe, lipy drobno i szerokolistne, klon zwyczajny, jesion wyniosły, kasztanowiec zwyczajny, kasztanowiec biały, dąb bezszypułkowy, dąb czerwony oraz gład narzutowy

„Diabelski Kamień” położony na północny zachód od Pelplina;

ü Dobra baza turystyczna i agroturystyczna: Diecezjalne Centrum Informacji Turystycznej, Hotel „Nad Wierzycą”, Schronisko Młodzieżowe, kwatery prywatne w Pelplinie, gospodarstwa agroturystyczne w pobliskich miejscowościach;

ü Organizowanie imprez: Jarmark cysterski, Koncerty organowe, Skryptorium- warsztaty kaligraficzne, Żywe lekcje historii, Biesiady w Refektarzu, Nocne zwiedzanie Katedry, Ognisko na wyspie Jana III Sobieskiego, Europejska Noc Muzeów;

ü Dogodne położenie blisko szlaków komunikacyjnych (Autostrada A-1, droga krajowa nr 91, drogi wojewódzkie nr DW 229, 225, 230, nowa obwodnica Miasta, bliskość nowo otwartego mostu łączącego lewy i prawy brzeg Wisły, magistrała kolejowa Śląsk - Porty);

ü Istniejące możliwości pozyskania środków finansowych na wykonanie prac restauratorskich, konserwatorskich z różnych źródeł;

Strony słabe:

· Zły stan niektórych zabytków: zespołów dworskich m. in. w Małych Walichnowach, Ornasowie, Międzyłężu, Rombarku, Woli czy pojedynczych obiektów mieszkalnych i gospodarczych (np. w Rombarku, Rożentalu);

· nie przeznaczanie przez Gminę jakiegokolwiek środków finansowych na ochronę zabytków;

· Zły stan cmentarzy ewangelicko-augsburskich w Wielkim Garcu, Małych Walichnowach, rodowego w Kulicach i Ornasowie;

· Masowa wymiana zabytkowej stolarki okiennej i drzwiowej na niewłaściwą stylistycznie stolarkę z PCV i drzwi z płyt klejonych;

· Spora ilość nośników reklamowych zasłaniających obiekty zabytkowe, szczególnie w Pelplinie;

· Nie dokonanie oceny zasobu pod kątem wpisania zabytków do Rejestru zabytków;

· nie wykorzystywanie Funduszy Unii Europejskiej na ochronę i opiekę nad zabytkami;

· Zbyt niskie środki budżetowe i prywatne przeznaczone na remonty i konserwację obiektów zabytkowych;

· Brak środków przeznaczonych na badania naukowe zabytków;

· Mała skala działań promocyjnych i edukacyjnych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego;

· Niska świadomość społeczna dla znaczenia ochrony i opieki nad zabytkami;

Zagrożenia:

ü Zacieranie walorów historycznych obiektów zabytkowych przez przypadkowe przebudowy i modernizacje powodujące ich dewaloryzację;

ü Wydawanie zezwoleń na nową zabudowę mieszkaniową i użytkową rozbieżną ze stylistyką historyczną regionu;

ü Stosowanie nowoczesnych materiałów, technologii lub kolorystyk niedostosowanych do historycznego charakteru zabudowy;

ü Degradacja środowiska naturalnego i jego zanieczyszczenie, dewastacja obiektów i zespołów zabytkowych;

- ü Niestabilność i powszechna nieznamomość przepisów prawa;
- ü Słaba świadomość inwestorów w odniesieniu do wartości obiektów zabytkowych;
- ü Relatywnie wysokie koszty rewaloryzacji obiektów zabytkowych przekraczające często możliwości inwestorów indywidualnych i odstrasżające potencjalnych inwestorów instytucjonalnych;
- ü Niewłaściwe użytkowanie obiektów zabytkowych.
- ü Pogarszanie się stanu technicznego zabytków;

Szanse:

- Zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie ważności znaczenia ochrony i opieki nad zabytkami i wartości dziedzictwa kulturowego;
- Zwiększanie środków budżetu na prace remontowo-konserwatorskie obiektów i terenów zabytkowych;
- Lepsze pozyskiwanie i wykorzystanie funduszy UE, państwowych, resortowych na prace remontowo-konserwatorskie;
- Rozbudowywanie bazy agroturystycznej;
- Wzrost świadomości mieszkańców miasta i gminy w zakresie poprawy estetyki otoczenia i właściwego użytkowania obiektów zabytkowych;
- Wykorzystanie doświadczeń międzynarodowych, państwowych i regionalnych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego;
- Popularyzowanie dobrych wzorców zagospodarowania i poszanowania obiektów zabytkowych;
- Przestrzeganie zapisów miejscowych planów zagospodarowania w zakresie ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego;
- Szeroka promocja walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego Gminy;
- Wykorzystanie nowoczesnych narzędzi komunikacji (Internet, bazy informacji turystycznej) dla popularyzacji walorów przyrodniczych, krajobrazowych i zasobów dziedzictwa kulturowego Gminy.

Wnioski:

Gmina Pelplin posiada bogaty zasób dziedzictwa kulturowego. Najmocniejszą jego stroną jest bezsprzecznie kompleks poklasztorny cysterski z bazyliką katedralną (jedno z najwybitniejszych dzieł architektury gotyckiej), uznaną za Pomnik Historii Rozporządzeniem Prezydenta RP, zespołem rezydencjalnym Kurii Biskupiej (zespół kanonii i sufraganii oraz pałac biskupi). Do atrakcji Pelplina należą również: Muzeum Diecezjalne (z egzemplarzem Biblii Gutenberga), Archiwum Diecezji Pelplińskiej i Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego. Wielką wartość posiada również historyczne centrum miasta, jak i historycznie ukształtowane ośrodki wiejskie, które nie uległy jeszcze dużej dewaloryzacji, a także zachowanie w dobrym stanie budownictwa sakralnego, zachowanie zieleni komponowanej, jak również posiadanie dobrej bazy do uprawiania turystyki i agroturystyki. W Pelplinie od 18960 roku działała drukarnia, wydająca pismo „Rolnik”, potem wydawany w niej był „Pielgrzym”.

Gmina położona jest w województwie pomorskim, nad rzeką Wierzycą, na terenach Nadwiślańskiej Niziny Walichnowskiej. Gmina została zlokalizowana na pograniczu dwóch regionów fizyczno-geograficznych; Doliny Dolnej Wisły (w jej wschodniej części, czyli Doliny Kwidzyńskiej) i Pojezierza Starogardzkiego. Za Pelplinem, w kierunku Starogardu Gdańskiego znajduje się „Góra Papińska”, miejsce, gdzie w dniu 6 czerwca 1999 mszę celebrował Papież Jan Paweł II.

Potencjał Gminy osłabiają w dość dużym stopniu czynniki o charakterze społecznym, ekonomicznym oraz niski stopień świadomości i wiedzy społeczności lokalnej, dotyczący wartości kulturowych, którymi odznacza się Gmina. Przypadkowe remonty i modernizacje obiektów prowadzą często do całkowitego zatarcia ich walorów zabytkowych.

Zmieniające się warunki społeczno- polityczne (m. in. otwarcie na współpracę międzyregionalną, członkostwo w Unii Europejskiej i możliwość korzystania z jej funduszy, poprawa warunków komunikacyjnych) stwarzają wielką szansę do właściwego wykorzystania wyżej wymienionego potencjału przez właściwe działania rewaloryzacyjne elementów krajobrazu kulturowego. Działania takie winny być starannie zaplanowane, kontrolowane i prowadzone przez specjalistów. Niewłaściwe remonty czy inwestycje mogą bowiem doprowadzić do zatarcia lub pomniejszenia wartości kulturowych.

VII. Założenia programowe:

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa, iż opracowanie programu opieki nad zabytkami ma na celu:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania przestrzennego kraju;

2. Uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej, 3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanów ich zachowania,

4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego, 5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,

6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,

7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Zadaniem samorządu jest przejęcie roli inicjującej i stymulującej opiekę nad dziedzictwem kulturowym gminy, jako wartości podlegającej szczególnej trosce uwarunkowanej względami polityczno - społecznymi.

VII. 1. Priorytety GPONZ;

VII. 2. Kierunki działań Programu opieki nad zabytkami;

VII. 3. Zadania Programu;

Priorytet I : Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego.

Kierunek działania: zahamowanie degradacji zasobu zabytków gminnych.

Zadania: pozyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków gminnych oraz pomoc w ich uzyskaniu dla właścicieli zabytków nieruchomości.

Zadania: rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni (w tym gminnych parków, cmentarzy czynnych i nieczynnych);

Zadania: dofinansowywanie prac restauratorskich przy obiektach zabytkowych niebędących własnością gminy;

Kierunek działania: działania Gminy na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;

Zadania: wspieranie rozwoju izb pamięci, muzeów, skansenów;

Zadania: prowadzenie bieżących prac porządkowych, pielęgnacyjnych na terenach objętych ochroną.

Priorytet II: Kształtowanie krajobrazu kulturowego i jego ochrona.

Kierunek działania: zespolenie działań w zakresie ochrony środowiska kulturowego, naturalnego i przyrodniczego.

Zadanie: egzekwowanie/ przestrzeganie zapisów dot. działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną.

Kierunek działania: **Rozszerzanie zasobu i jego ochrony w Gminie Pelplin.**

Kierunek działania: rozszerzanie Gminnej ewidencji zabytków oraz jej terminowa aktualizacja.
Kierunek działania: aktualizacja Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego oraz planów miejscowych o informacje nt. zabytków wykreślonych z GEZ oraz nowych, do niej włączonych.

Zadania: wystąpienie do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z wnioskiem o wpisanie do Rejestru zabytków cennych zabytków nieruchomych występujących na terenie Gminy Pelplin;

Priorytet III: Promocja zasobu dziedzictwa kulturowego Gminy Pelplin.

Kierunek działania: udostępnienie informacji dot. dziedzictwa kulturowego.

Zadanie: udostępnienie wykazu Gminnej ewidencji zabytków oraz Gminnego programu opieki nad zabytkami na stronie e www. Urzędu Miasta i Gminy Pelplin.

Zadanie: opracowanie mapy zabytków gminnych w celu ułatwienia dotarcia do wszystkich cennych zabytków.

Zadanie: organizowanie wystaw, konkursów, szkoleń i innych zadań edukacyjnych związanych z ochroną zabytków;

HARMONOGRAM DZIAŁAŃ GMINY WIEJSKIEJ PEPLIN W ZAKRESIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI:

1. Niezwłocznie:

- zamieszczenie wykazu Gminnej ewidencji zabytków i Gminnego programu opieki nad zabytkami na stronie www. Gminy Pelplin;

2. Na bieżąco:

- rozszerzanie zasobu Gminnej ewidencji zabytków;
- uwzględnianie ochrony zabytków w Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- dokonanie oceny zasobu (na podstawie Gminnej ewidencji zabytków) pod kątem występowania zabytków predystynowanych do wpisu do rejestru zabytków;
- współpraca z wojewódzkimi urzędami ochrony zabytków w zakresie podejmowanych działań przy zabytkach ujętych w gminnej ewidencji zabytków;
- uwzględnianie w planach zadań finansowych gminy niezbędnych robót remontowo- konserwatorskich przy zabytkach stanowiących własność komunalną i wspieranie działań przy zabytkach, podejmowanych przez inne podmioty;
- wykorzystywanie środków unijnych, rządowych, samorządowych i prywatnych na poprawę stanu zabytków;
- coroczne przeznaczanie środków z budżetu Gminy na dotacje na renowację zabytków wpisanych do Rejestru zabytków;
- przywrócenie właściwej rangi miejscom pochówku- cmentarzom ewangelickim poprzez ich uporządkowanie i oznakowanie;
- bieżąca pielęgnacja założeń zieleni komponowanej;

3. Co dwa lata:

- sprawozdanie Burmistrza Radzie Miejskiej z realizacji założeń GPONZ (zgodnie z art. 87 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami);

4. Co 4 lata:

- aktualizacja GEZ i GPONZ.

VIII. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami Podstawę niniejszego instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawne i zawarte w nich regulacje dotyczące instrumentów prawno-ekonomicznych i finansów publicznych.

Przyjmuje się, że zadania Gminnego programu opieki nad zabytkami będą realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, właścicieli oraz zarządców obiektów, diecezje, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia, lokalne środowisko naukowe.

Zadania będą wykonywane przez gminne jednostki organizacyjne (szkoły, instytucje kultury i in.) oraz wydziały Urzędu Gminy w ramach zadań własnych, poprzez istniejące i planowane instrumenty:

- **prawne** (poprzez wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów o wartościach artystycznych i zabytkowych, prowadzenie gminnej ewidencji zabytków wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków, uchwalanie miejscowych plany zagospodarowania przestrzennego),
- **finansowe** (korzystanie z programów uwzględniających dofinansowanie ze środków zagranicznych, nagrody, ulgi finansowe dla właścicieli i zarządców obiektów zabytkowych, dotacje na prace remontowe, konserwatorskie i prace budowlane);
- **kontrolne** (aktualizacja gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego):
- **społeczne** (edukacja, promocja, informacja, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami):
- **koordynacyjne** (realizacje projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi itp.)

IX. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami;

Zgodnie z art.87 ust. 1 i ust. 5 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Gminny program opieki nad zabytkami jest sporządzany na okres 4 lat, a co 2 lata wójt gminy (burmistrz, prezydent miasta) sporządza sprawozdanie z realizacji programu, które przedstawia radzie gminy.

Wnioskuje się, żeby sprawozdanie z realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami były przekazywane do wiadomości Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku.

Sprawozdanie powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji gminnego programu, uwzględniająca wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami oraz efektywność ich wykonania. Wskaźniki realizacji planowanych zadań należy oprzeć na monitoringu działań prowadzonych w ramach założeń programowych określonych w rozdziale VIII Gminnego programu opieki nad zabytkami.

Kryteria oceny realizacji GPONZ:

- ilość wniosków o wpis do Rejestru zabytków obiektów, obszarów i zespołów zabytkowych;
- procentowy udział wydatków finansowych z budżetu Gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami;
- procentowy poziom objęcia terenu Gminy obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego;
- ilość obiektów poddanych pracom remontowo- konserwatorskich oraz wartość wykonanych prac;
- liczba utworzonych szlaków turystycznych związanych z dziedzictwem kulturowym, otwartych wystaw, zorganizowanych konkursów, wystaw, szkoleń i innych działań edukacyjnych;
- liczbę wydanych opracowań, map, folderów reklamowych, przewodników służących promocji dziedzictwa kulturowego Gminy;
- ilość zmodernizowanych bądź nowoutworzonych elementów infrastruktury służącej rozwojowi turystyki kulturowej;
- liczba zwiedzających Muzeum Diecezjalne; itp.

X. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami:

Zasady finansowania Gminnego programu opieki nad zabytkami określa rozdział 7 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. Finansowanie prac konserwatorskich,

restauratorskich i robót budowlanych spoczywa na właścicielu (posiadaczu) obiektu zabytkowego-osobie prawnej lub fizycznej posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, będącej właścicielem zabytku, opieka nad zabytkiem stanowi jego zadanie własne. Finansowanie nie spoczywa wyłącznie na władzach samorządowych, opieka nad zabytkami, a więc i finansowanie spoczywa na właścicielu obiektu. Na wniosek właściciela (j.s.t. czy osoby prawnej i fizycznej może być udzielona dotacja celowa. Finansowanie może pochodzić z różnych źródeł: krajowych i zagranicznych.

Zgodnie z art. 72 ustawy: na zasadach i w trybie określonym odrębnymi przepisami, prace konserwatorskie, restauratorskie roboty budowlane przy zabytkach będących w posiadaniu jednostek organizacyjnych, zaliczanych do sektora finansów publicznych, są finansowane ze środków finansowych przyznanych odpowiednio przez dysponentów części budżetowych bądź jednostki samorządu terytorialnego, którym podlegają te jednostki.

Art.73. i 74 ustawy mówią:

Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie, może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku. Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez:

- 1) ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków finansowych z części budżetu państwa „Kultura i Ochrona Dziedzictwa Narodowego”;
- 2) wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.

Zgodnie z art. 77 ustawy dotacja może być przyznana na nakłady konieczne na:

- 1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- 2) przeprowadzenie badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych;
- 3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- 4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- 5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
- 6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrza;
- 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- 10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- 12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- 13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- 14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
- 15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;

- 16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7-15;
- 17)) zakup i montaż instalacji przeciwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej. Wsparcie finansowe z budżetu państwa pochodzi ze środków:

- Ministerstwa Kultury w ramach Programów Operacyjnych;
- Wojewody Pomorskiego, będących w dyspozycji Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- Budżetu samorządu województwa pomorskiego i jednostek samorządu terytorialnego;
- Funduszu Kościelnego (dla prac przy obiektach sakralnych, nie obejmujących konserwacji ruchomego wyposażenia kościołów);
- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (dla założeń zieleni zabytkowej).

Dotacje mogą być również przyznawane z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków reguluje sposoby finansowania prac przy obiektach zabytkowych).

W przypadku tych dotacji, muszą one być realizowane zgodnie z programami operacyjnymi i priorytetami programów ogłaszanych corocznie przez właściwego Ministra.

Z programów i priorytetów ogłoszonych przez Ministra w 2011 r. najważniejsze są:

- „Dziedzictwo Kulturowe”, priorytet 1 - **Ochrona zabytków**, którego celem jest ochrona i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, konserwacja i rewaloryzacja zabytków oraz udostępnianie zabytków na cele publiczne. Dofinansowanie dotyczy zabytków wpisanych do rejestru zabytków. Do priorytetu nie kwalifikują się projekty realizowane przy udziale środków europejskich (np. Regionalnych Programów Operacyjnych). O dofinansowanie mogą starać się osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego oraz inne jednostki organizacyjne (np. samorządowe jednostki kultury, kościoły lub związki wyznaniowe, podmioty prowadzące działalność gospodarczą, organizacje pozarządowe itp.

Instytucja zarządzająca priorytetem: Departament Ochrony Zabytków Cel:

1. ochrona i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego;
  2. konserwacja i rewaloryzacja zabytków;
  3. udostępnianie zabytków na cele publiczne dla:
    - a) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania;
    - b) prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku. Wnioskodawcami mogą być wyłącznie podmioty prawa polskiego, będące właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające zabytek w trwałym zarządzie. Wnioskodawcami nie mogą być państwowe instytucje kultury nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego lub współprowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego i Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego , państwowe szkoły i uczelnie wyższe, a także podmioty określone w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
- „Dziedzictwo Kulturowe”, priorytet 3 – **Kultura ludowa**, którego celem jest wzmacnianie poczucia tożsamości regionalnej, zachowanie i przekaz wartościowych elementów kultury ludowej oraz promowanie działań artystycznych będących twórczym upowszechnianiem elementów sztuki regionalnej;
  - „Dziedzictwo kulturowe – priorytet 5 – **Ochrona zabytków archeologicznych**” instytucja zarządzająca priorytetem – Narodowy Instytut Dziedzictwa

Cel: Ochrona dziedzictwa archeologicznego w Polsce, zgodnie z zasadami konserwatorskimi opartymi na zasadzie zrównoważonego rozwoju zapisanej Konstytucji RP;

dla:

- a) ewidencja i inwentaryzacja zabytków archeologicznych metodą badań powierzchniowych, w tym kontynuacja badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski oraz weryfikacja badań dotychczasowych;
- b) nieinwazyjne badania archeologiczne, nie związane z planowanymi bądź realizowanymi inwestycjami, wykorzystujące nowoczesne metody i sprzęt;
- c) opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

- PROGRAM „PROMESA MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO”

„CEL _ zwiększenie efektywności wykorzystania środków europejskich na rzecz rozwoju kultury.

RODZAJE KWALIFIKUJĄCYCH SIĘ ZADAŃ

- a) ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego,
- b) budowa, rozbudowa i przebudowa infrastruktury kulturalnej oraz infrastruktury publicznych szkół i uczelni artystycznych,
- c) rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego w dziedzinie kultury,
- d) międzynarodowe przedsięwzięcia kulturalne,
- e) rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie poziomu wykształcenia społeczeństwa.

W ramach programu Promesa MKiDN oceniane są grupy kryteriów, a nie poszczególne kryteria. Każda grupa kryteriów oceniana jest w skali do 0 do 4 pkt. Maksymalna ocena za projekt wyniesie nie więcej niż 20 pkt. Dofinansowanie mogą uzyskać wyłącznie te projekty, które uzyskały minimum 11 punktów.

UWAGA

Wszystkie projekty przewidziane do realizacji w ramach Programu „Promesa MKiDN” **nie mogą być związane z działalnością gospodarczą** (musi zostać zachowany niekomercyjny charakter projektu).”

- „**Infrastruktura kultury**” - celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania instytucji i obiektów kultury; przedmiotem dofinansowania mogą być remonty, roboty budowlane, przebudowa (modernizacja) nieruchomości na cele działalności kulturalnej i edukacyjnej w zakresie kultury, również przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji.

W latach 2011-2015 realizowany jest również Program Wieloletni **KULTURA +**, którego celem jest poprawa dostępu do kultury oraz uczestnictwa w życiu kulturalnym w ośrodkach wiejskich i wiejsko-miejskich.

Kolejnym źródłem finansowania są **dotacje** udzielane przez Pomorskiego Konserwatora Zabytków ze środków budżetu państwa.

Na renowację parków wiejskich i miejskich oraz na rewitalizację pomników przyrody dotacje można uzyskać ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Kolejno można wymienić dotacje samorządu województwa dla j.s.t. na realizację działań z zakresu kultury i sztuki, środki własne Gminy, dotacje Samorządu Województwa Pomorskiego, Samorządu Powiatu, Gminy, granty, nagrody samorządu województwa dla podmiotów nie zaliczanych do sektora finansów publicznych (zgodnie z art. 81 Ustawy):

1. W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący gminy lub powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

2. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77 ustawy, może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru).

Kolejno:

Fundusz Kościelny (przeznaczony głównie na renowację obiektów sakralnych).

Dokumentami koniecznymi dla pozyskania funduszy z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) na rewitalizację są Lokalne Programy Rewitalizacji. Dokumentują one planowanie działań w zakresie rewitalizacji.

Oprócz gmin fundusze z EFRR mogą pozyskiwać inne podmioty zewnętrzne. Każdy wniosek o fundusze musi być wpisany do Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Uwaga: wskazane wyżej możliwości wsparcia finansowego mają charakter informacyjny. W celu znalezienia odpowiedniej formy dofinansowania na określone zadania należy każdorazowo dotrzeć do dokumentów programowych oraz kryteriów przyznawania dotacji, ponieważ mogą one ulegać zmianom.

XI. Realizacja i finansowanie przez Gminę zadań z zakresu ochrony zabytków. Dotacje na ochronę dziedzictwa kulturowego z budżetów samorządów lokalnych, mogą być udzielane przez :

· Samorząd Województwa Pomorskiego (Uchwała nr 776/XXXVII/14 w sprawie udzielenia dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do Rejestru zabytków, położonych na obszarze Województwa Pomorskiego;

· Samorząd powiatowy. Zgodnie z ustawą z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 1998 r., nr 91, poz. 578 ze zm.) oraz ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach spoczywa również na jednostkach samorządu terytorialnego szczebla powiatowego. Zasady i sposób finansowania prac przy zabytkach powinna określać uchwała Rady Powiatu.

· Samorząd Gminy: Zgodnie z w/w ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 r. nr 16, poz. 95 ze zm.) finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest również obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego. **Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym.**

Możliwości finansowe Gminy określa budżet oraz wykaz Wieloletnich Programów Inwestycyjnych, gdzie zidentyfikowane są projekty i zadania inwestycyjne zgodnie z kierunkami rozwoju Gminy. Część zadań należących do Gminy może być zrealizowana w całości ze środków budżetowych, np. w formie dotacji celowych na zadania własne gminy, do których należą również kultura i ochrona zabytków. Niektóre z nich mogą być zrealizowane jako projekty finansowane przy dużym udziale funduszy pomocowych.

Zadania GPONZ mogą być również realizowane przez instytucje kulturalne Gminy: Bibliotekę, Muzeum Diecezjalne i in.

Podstawowym instrumentem finansowania realizowanych zadań winna być Uchwała Rady Miasta i Gminy w sprawie określenia zasad przydzielania dotacji na finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich czy robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, umożliwiającą ubieganie się o dotację właścicielom/ posiadaczom obiektu, nie będącego własnością Gminy.

Opracowała: Mgr Olga Kitta